

شورا

ایکنچی ییل

عدد ۲۱ * سنه ۱۹۰۹

۱۹۰۹ ۲۱

اورنورغده اون بیس کونده بر حققان ادبی
فنی و سیاسی مجموعه در

مندرجه سی :

- کناز ایتو . مشهور یاپون
وزیر لرندن اولوب یاپونیا
بوکونگی کوردیکمز مدنیت
بولینه کرتوچی کشی . کوب
دن توگل آتوب اوتریلروی
مناسبتله ترجمه حالی . (ع . ف)
لامبرازه . ایتالیا ننگ مشهور
پرافسور لرندن . اوشبو
کونلرده کینتندن وفاتی منا .
سبتله ترجمه حالی (ی . و .)
اسلام ایله یگی مدنیت .
تاریخ مزه عائد . VI .
ایدل - ژولغه طوغر وسنده .
باشقردلر م . هادی .
چواش لر . XI .
کویلی ، موز یقا و حسیاتلری
(ظریف المشیری .)
پیداغوغیا . (ا . مصطفی .)
زمان و کمال (ن . آغهی) .
هواده اوچوب یورو . III .
(ع . ف .)
«تنقید» تیره سند .
(ع . بطال)
تربیه و تعلیم .
بالا اوینچقلریندقت (ع . د)
مراسله و مخابره تاشکند
تیمیر بولندن ، کوکماره ،
سیمی پولات هم آیا کوزدن .
اجمال سیاسی .
متنوعه عثمانلی تاریخی حقیق .
هواده اوچو . قوباش و بولکز
لرننگ استیلگی و غیریلر .
لطائف .
قارتلر ایله یاشلر مصا -
حیمه سی . تولستوی اثرندن
اقتباسا یازلمش حکایت .
(محمد هادی سعندی) .
تیل یاریشی . IV
باقچه چیلق ،

اثر رضا الدين بن فخرالدين

دين مبین اسلامنڭ ظهورندن، رسول اکرم افندمز
حضرتلرینڭ نسب شریفلرندن، وفات اولدیغی کونینه
قدر اولان بیوک حادثه و ماجرالردن باحث اولان بو
رساله، «وقت» مطبعه سنده باصلوب تمام اولدی. اڭ
معتبر اصللردن آلنوب ترتیب ایدلدیکی جهنله مکتب
شاگردلری ایچون استفاده ایدرگه لایق بر اثردر.
(بهاسی ۲۰ تین. پوچته ایله ۲۴ تین.)

محکم
الدین

یڭی آچلمش «وقت» مطبعه سنده

هر تورلی مطبعه اشلری قبول قیلنه در.

«وقت» اداره خانه سینڭ اوز مطبعه سنده نفیس روشده اعلا کاغذگه

باصلوب چققان توبانده گی اثرلر ساتلمقده در:

«جغرافیای عمرانی» - (درس کتابی) ف. کریموف. ن. آغهیفر

تالیفی. بهاسی ۳۰ تین؛ پوچته ایله ۳۶ تین.

«تاریخ اسلام» - (درس کتابی) مکتب سلطانی ماذونلرندن عثمان

جلیلر اثری. بهاسی ۱۸ تین؛ پوچته ایله ۲۲ تین.

«ترویسیکی علماسی» - اصول جدیدک اصول قدیمه نراعسنی آبر و ایچون، اصول صوتیه

و جدیدنڭ شرعا درستلکنه و عقلا موافق لغنه دائر مشهور استاذ محترم شیخ زین الله

النقشبندی حضرتلری طرفندن تالیفی ایدلیش عزیز بر رساله در. اصول جدیده

نراعسی ایله بوشقه عبر اوتکارماس ایچون بونڭ آلنوب مطالعه ایدیلووی لازمدر.

برنجی طبعسی صانلوب بتوسبیلی «وقت» مطبعه سی طرفندن ایکنجی مرتبه باصلدی.

همت ایهلرینڭ بونی یوزلب آلوب مناسب یرلرگه تقدیم ایتولری معقولدر.

دانه سی ۵ تین یوزلب ۳ سوم. «Вактъ» Типографія Оренбургъ.

نويابر ۱ ۱۹۰۹

۱ ذوالقعدة ۱۳۲۷

شورا دىمىر والوغى خادىملىرى

كناز «ايتو» .

بىسمارق غە اوز خلقىنىڭ روچىنە، اعتقادىنە و معيشتىنە قارشى صوغشورغە طوغرى كىلمەدى. كناز «ايتو» ايسە عمرى بويى اوز خلقىنىڭ، خلقنى نادان و مەلىكتىنى كوچسىز قالدروغە سبب بولغان اعتقادات، معيشت و روچىنە قارشى كورە شوب شونىڭ ايله برابر، يوفغنه ياپونىيانى دىيانىڭ اڭ كوچلى، باى و مقتدر بر حكومتى ايتارگە موفق بولدى؛ اوستە وينە علمنىڭ ترقىسى ايچون كوب خدىمى تىدى .

كناز «ايتو» نىڭ باشلاغان اشلىرىنىڭ كوبسى تمام اولمادىغىدىن نتيجه لرى كورلمى طورائلى. اگر آنلردە تمام بولسە، بونىڭ عقل و تدبىرلىلىگىن تقدىر ايتوگە بتون دنيا عاجز قالاچقدر .

كناز «ايتو» «خىرابومى» اسملى بولوب ۱۸۴۱ نچى يلدە نىپيون اوطراوندە عادى بر صالداى عائلەسىندە طودى . ياش چاغىندوق ، ياپونىيادە اڭ الك «مطلقا آوروپالاشو كرك!» سوزن ايتكان «بوشىدا» ايله طانشدى و آكاردن فكر آلدى . الك ياپونىيا حكومتى بىك نى ايسكىلىكىنى

«خار بىن» دە بر قورىە ملتچىسى طرفىدىن اوتىرلىگان ياپونىيالى كناز «ايتو» نىڭ ترجمە ھالى پايتخت غىزىلەردىن بىك مفصل يازلدى . يازلماسلفىدە توگىل : بىگرەك مقتدر، غيور و عقللى كشى ايدى .

ترجمە ھالى مسلمانلار ايچوندە بىك عبرتلى؛ نادان و كوچسىز ملتلىرنىڭ ترقىسى ايچون نەلەر كرك ايدىگنە نظرى بىك مەھم بولغانلىقىدىن بو ھقدە بر آز يازوب كىتو اورنسىز بولماس ظن ايتەمز . بتون اقصاى شىرقنىڭ اڭ زور سياسىيونىدىن بولغان بو آدم مطبوعات عالمىدە «ياپونىيا بىسمارقى» اسمىن طاشى ايدى . لىكن ايتكان خدىمى بىسمارقى- نقتىدىن زوردر . بىسمارقى واقى واقى حكومتلىرىنى برلەشدروب بىوك گىرمانىيانى وجودگە چىقاردى؛ آڭا آوروپادە اڭ كوچلى عىسكىر توزوب بىردى، ھىرو تىجارىتىن ترقى ايتىدروب گىرمانىيانى انكلىترە- دندە باى ايتوگە يول آچدى، لىكن بوڭا ھازىرلەنگان مادە، آڭلى و اوقومشلى خلق بار ايدى .

هر برن قالدرمى کوچورگه تيوش (۱)» دن عبارت در .

[«ياپون لردن اورنهك آلورغه كرك، آنلر ياپونيان دن بارى قورال، هنر و علم آلوب عادت، دنياغه نظر و كيوملرن صافلادى لر ديوچيلر» دقت ايتسونلر]. بوسوزلرى ايچون ياپونيانك متعصلرى آنى تىكفير ايتديلر؛ معتدل فكرلى و ملتچى صنفى بو فكرگه بيك نق قارشى كىلديلر. حاضرگى مسلمان معتدللىرى كىي، «علمن آليق؛ هنرن آليق؛ مدنيت اوزمزنكى قالسون» ديديلر .

«ايتو» علم و هنرنك، ترقى و کوچ طابو ايچون كركلى بولغان نرسه لرنك بر «روح و نظر» نتيجهسى بولغانلقنى، روحن آلمانغانده جسد قىلندن اولان علم و هنرنده آلوب بولماغانلقنى بيك ياخشى بلديگندن، شول سببلى، اگرده ياپونيا اوروپالاشماسه، ايسكى مدنيتلى هند كىي چيتلرگه اسير بولاچغن آكلادى .

«قطاي بيسمارقى» سانالغان مشهور سيا-سيوندن ليخونغچانغ نك طريشوب طريشوبده اوز مقصدلرينه ايريشه آلماوى، كنانز «ايتو» ايچون بر درس عبرت ايدى. الك عافل آدملردن بولسان ليخونغ چانغ الك زور درجه ده طورديعى حالده قطايفه اوروپانك قورال، علم و هنرن گنه كرتو واسطه سيله قوت طابارغه كوب غيرت صرف قىلدى. تيمر يوللر سالدردى، مكمل قوراللر و صوغش كيمه لرى آلدردى؛ اوروپادن الك شهب آفيتسار و گينيراللرني چاقرتوب عسكر تشكيل ايتدردى؛ اوروپا اصولنچه فابريق و زاوودلر سالدرتدى. لکن قطاي خلقى نك اصول معيشتينى؛ اصول اداره سنى، دنياغه و معيشت كه نظرلرينى آلشدرتورغه و كوب

(۱) دين و اعتقاد بونده داخل دگلدر .

صافلاب خلقينه ياپونيان چينكه چغارغه منع ايتيه ايدى. چيتلردن ناچار خلق، ياكلش اعتقاد آلوب فايكتور ديب قورقا و چينكه كيتارگه تله وچيلرنى آسا ايديلر .

«بوشيدا» علم و ترقى گه چيكن طش حريصلغندن بو جزادن قورقميچه آمريقاغه قاچوب علم و هنر اوگره نورگه قصد ايتدى. و ياشرنوب ۱۸۵۴ نچى يلد «ميسيسيپى اسملى پاراخودغه كردى. لکن پاراخود باشلىقى آنى طوتوب ياپون مأمورلرينه طابشردى. مأمورلر آنى بارى چينكه باروب اوقوغه حرصى ايچون ۵ يل يابوب طوتقاچ ۱۸۵۹ نچى يلك باشن چابوب اوزديلر. ياپون قديمچيلر ينيك و روحانيلر ينيك بو قربانى، آنك شا كردلرى بولغان «ايتو» ايله «اينويه» نى قورقتمادى. بونلر اوروپانى كوروب آنك مدنيت، فلسفه، علم و هنرينى اوپره نورگه تلهب ۱۸۶۱ نچى يلد بر اجنبى پاراخودينه قاچوب كروب قطايفه و آندن بر انگليز كيمه سينه ماتروسلفغه كروب اوروپاغه كيتديلر. «ايتو» ماتروسلردن انگليزچه اوگره ندى. نهايت «لوندون» غه كيلوب اوروپا فنلرن اوقورغه، بونده غى اصول اداره، نظام، ترتيب و علم ايله هنرنى هم تجارتنى تويچيلر اوگره نورگه كرشدى. لوندونده ياش «ايتو» اوزينه وطن و ملتى حقنده بر مسلك و اعتقاد حاصل ايتوب شونى عمر بويي آلشدرمادى. آنك اعتقادى: «ياپونيا اوزينك آسيالينغ يوغالتورغه تيوشلى. اوروپا مدنيتن بتون كويونچه ياپونياغه آلورغه كرك. آنك قورى ظاهرى نرسه لرن يعنى علم، هنر، تجارت و قورالن آلوغنه يتمى، بلكه اوروپا مدنيتنى نك بتون اساسى، آنلرنك اصول اداره، حقوق و دنياغه نظرلرن، روحلرن

ایدی. «ایتو» قاماندا سنده غی کشیلر کنازلرنی جیگوب قوغاچ و همه اختلالچیلر برله شکاچ «ایتو» همه اختلال باشقلرن اوگتلی اوگتلی، یاپونیا ده اصلاحات یاسارغه کرکلککه آنلرنی قاندرا؛ آنلرنی اصلاحچی و مشروطه چی ایتارگه موفق بولا. روس یاپون صوغشی وقتنده بحر یه ناظری بولغان فیلد مارشال «یاماغاتا؛ باش قاماندان «آیاما» و باشقه زور گینیرال لر شول چاقرده «ایتو» فول آستنده، یورگان اختلالچیلر دندرلر. کیچه گی صامادیر ژاویه طرفداری اختلالچیلر بو کون مشروطیت یاغینه کوچوب، میقادونی مقدس صاناونی فقط خلقنی آلداب، اوزلری پک بیوک ریفورمالر یاسارغه قورال ایتوب کنه طوتالر. ۱۸۶۷ نچی یلده سرایده زور انقلاب بولا، حریتچیلر کوچله ب آنده غی ایسکی معیشتی آلددرالر. بو حرکت باشنده قزو باشلی «آقوبا» یوری در. یومشاق طبیعتلی «ایتو» شوشی وقتدن صوگ اختلال حرکتن طاشلاب حقیقی اشکه کریشه. اگ اول آلباوت و کنازلرنک همه سنه خزینه دن آقچه بیروب شوگا قارشلی همه آرتق حقوق لرن بتره؛ یرلرن خزینه گه آلا. زور نسل دن بولو سبیلی درجه آلولرنی بتره. ۱۸۶۹ ده یاپونیا ده تیمر یوللر صالدرتا باشلی، صوگره مملکتنک مالیه سن اصلاح قیلورغه قرار بیروب آمریقاغه باروب آقچه، بانق، نالوغ صالو اشلرن مکمل اویره نوب آمریقا اصولی ایله آقچه فابریقاسی آچدره، آقچه صوقدرا باشلی، ۱۸۷۳ ده یاپونلرنک اوکفایسز دینی و ملی کالیندارلرن بترتوب غربی آوروپا ده غی مکمل گریگوریان کالیندارن استعمالگه کرتدره؛ دین لرده تمام ایرکنچیلک نظامی چفارتا. بو آره لرده «ایتو» بعض بر سیاسیون ایله قوشیلوب آوروپالیلرنک یاپونیا ده غی

تجربه لر نتیجه سی ایله و تکامل قانونینه بناء چققان یاگا آوروپا معیشتینی هم روحینی آلورغه طرشمادی. شول سبیلی، یاپونیا دن کوب الک اصلاحات کرکلگن آکلانغان و یاپونیا دن کوب زور، کوب بای، خلقی کوب آرتق بولغان قطای هنوز کوتاریله آلمیدر. مثال ایسکی مدنیت ایله یاگا علم و هنرنک برله شه آلمان دیغینی بیک آچق اثبات ایتدی.

الک یاپونیا بر برندن مستقل واق واق کنازلکردن عبارت ایدی. بتونسنه باش «مقادو» بولسه ده اول یالکز دینی رئیس کنه بولوب بو کنازلر سیاسی و اداره اشلرنده آکا تابع بولمی ایدیلر. «ایتو» نک وطنی بولغان نیپون آطه سی نک کنازی ایله آوروپا حکومتلری آره سنده ۱۸۶۴ نچی یلده اختلاف چقدی. بو کناز آوروپالیلرنی اوز قالالربنه کرتیه سکه طریشه ایدی. آره ده صوغش چغو و یاپونیا نک چیتلرگه اسیرتوشو احتمالی یا قنلاشقاچ «ایتو» ایله «اینویه» وطنلرینه فایتوب آره توزه تورگه طرشدیلر؛ کناز طکلامادی؛ شول سبیلی آمریقا، انگلتره، فرانسیه و فلمنک صوغش کیمه لری یاپونیا غه آتوب قایو بر فالالرنی تارمار ایندیلر. اوزلری نک طلبلرن یاپونلرغه کوچلاب قبول ایتدروب یاپون شهرلرن آوروپالیلرغه آچدردیلر. یاپونیا باشینه توشکان شوشی بلا - آنک ایچون بیک زور فائده لر طودردی. شوشی چوالچق زمانده «ایتو» ایله «اینویه» چنلاب اشله ب فالورغه قرار بیروب اختلال کوتاره لر؛ کنازلرندن رضا توگل کشیلرنی همه سن اوز یافلرینه آداره لر. بو اختلال باشده هر بر کنازلرنک آفطانومیاسنه قارشلی «مقادو» غه تمام استقلال [صامادیر ژاویه لقی] آلوب بیرو ایچون بولوب اساسا آوروپا مدنیتینه خلاف

طوروب سينزورنى بتردى؛ افكار عموميه نى ياكى يولغە كرتورگە طريشوب قزو باشلرغە ياردملەشدى و خلقنى قوطورتوب ھەمە سندن «مىقادو» غە پىتتيسيه لىر بىردروب مشروطيت صوراندى. «ايتو» نىڭ يودە توب بترولرى صوڭندە، مىقادو نىڭ سوزن سىڭلاب، ۱۸۹۰ نچى يىلدە اوز خاقىنە مشروطيت بىردى. بوندىن صوڭ «ايتو» ياپونيانىڭ مىلى صودلرن بترە و ياپونياغە بتون كوينچە فرانسىيە صودى نظاملرن كرتە. صوڭرە آوروپاغە باروب مشروطيت اصوللرن و نظاملرن اويرە نوب قايتوب ياپونيا اداره سن اصلاح قىلا. بوندىن قايتقاندە «ايتو» تدرىجى ترقى ايتو كركك فكرينە آويشەدە، اوزى شول سياست ايله خدمت كە كوچە؛ الك ھەمە محكەلرنىڭ خدمتلرن بىر بىر يىنە بە يلى، غ. صاويت آچا؛ غوبىرناطورلرنى و چىناونىقلرنى آزايتا، ايسكى «تجر بەلى» مأمورلرنى ھەمە سن چغاروب آوروپا تريبەسى كورگان ياشلرنى قويا. ھەمە حرىت نظاملرن و غراژدانسكى پراوانى چغارە. صوڭرە فلوت و عسكرنى اصلاح قىلورغە كرىشوب آنلرنى آوروپانقندن دە آرتىدەرە. اوزلرنە زور زرهلى كىمەلر صالدرە باشلى. آوروپا و آمريقا بيوك مکتبلرينە و صناعتخانەلرينە يل صايون مگىلرچە ياشلرنى توبەب بياروب اوقوتدرو يولپنە كره.

لىكن «ايتو» تدرىجى اصلاح يولندە اوزاق بارە آلمى؛ ياشلر و ترقىپورلر صبرسزلانوب دفعىيرىڭ اوزگارونى طلب ايتەلر. ايسكى لىر ايسە تدرىجى ياكى اوردن دە رضا بولىلر.

«ايتو» باشدە ياشلرگە قارشى طوروب بر آز تيمر قول و مطبوعات نى قسو، افكار عموميه نى باصو بلن ماطاشوب قاراسادە بونىڭ نتيجه سى يامان بولاچغن بلوب تيزرەك اوز

حقوقلرن بتررگە و آنى رسما آوروپالىلر ايله بر حقوقدە ياصارغە كوب طرشسەدە آوروپالىلر «يار موحشى» ياپونيانىڭ بوسوزىنە التفات قىلمىلر. «ايتو» بوندىن صوڭ ھەمە ترقىپور ملتچىلرنىڭ باشلقلرن جىوب ياپونيانى كوچلى و باى مملكت ايتو اچون چارە لىر ازلنى و بونىڭ اچون كركلى بر چارە مملكتدە مشروطيت اعلانى ايدىكىنە ايداشلرن قناعت ايتدروب مشروطيت اچون طريشە باشلى. كوب غيرتلر صوڭندە ترقىپورلر مينيسترك اورنلرن اوزلرينە آلورغە موفق بولالر. «ايتو» ھر نرسە دن آرتق سويوب اوزىنە «منافع عموميه» نظارتن آلا و بيك قطعى تديرلرنى سىيايە سندنە مكمەل آوروپا اصولندە پوچتە و تىليغرافخانەلر تشكيل قىلا، عالى ھنر مکتبلرى آچدرا.

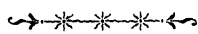
حكومتنىڭ بو قدر نىق و قطعى صورتدە ياكى ارون، ايسكى اعتقاد و معيشتنى، ايسكى نظلرنى برده اعتبارگە آلپچە اداره اشندن زور اوزگارلر. ياصاون كوتارە آلپچە خلق ۱۸۷۷ دە آياقلاندى. ياپونيانىڭ حالى بيك مشكللاشدى؛ ھر كون ايسكىلر جىڭوب، اشلەنگان بارچە اصلاحاتنى يوق ايتەرگە و مملكتنى يىنە دن تھلكەگە توشررگە ياقن ايدىلر. ترقىپورلر «ياخشىاق ايله جىڭو - طاتولاشورغە طريشوب معتدالە شو» فكرلرن فائىدە سز خيالغەنە - صاناب «يابز و باشدن آياق اصلاحات - ياكە آنلر باش، بز ھر بر يىمەز اولەمز» دىيە بتون مال، جان و طاتلى اميدلرنى قزغانى خلقغە قارشى صوغشىلر و جىڭارگە موفق بولدىلر.

ترقىپورلرنىڭ كوب باشلقلىرى، بونلر آره سندنە غراف «آقوما» دە خلق طرفندن اوتردى. آندن صوڭ مىقادو «ايتو» نى داخلىيە مينيسترى ايتوب قويدى. ايتو ۴ يل بو اورندە

و قوریه گه باروب آنده کوب حیللار سوکنده آنک عسکر، خارجی، مالیه، حقوق اشلرن یاپونلرن قولینه ئله کتروب بو زور مملکتنی یاپونیا-ولایتی حالینه کرتیه. اول اوز مقصدلرن اوتکار و قصدی ایله یاپونیا ده «ترقیچی ملتچیلر» پارتیه سی یاصی. نهایت دخی بر زور پلان یاصاب شونی وجودگه چغارر ایچون روسیه ایله معاهد یاصارغه تلهب خارپین گه روس مینیستری ایله کوریشورگه کیلگانده اوزن آطوب اوتیره لر. بو کشینی مطبوعات «تاجسز پادشاه» صانی ایدی. اوز ملتینه آنک قدر زور خدمت ایتوچی بولمادی دیلر.

شول سببلی «ایتو» نی یاپون لر اولیا درجه سنده طوتوب سوزن زاقون کوره ایدیلر.

ع. ف.

لامبرازه

ایتالیه ده مشهور پروفیسورلردن سبزار لامبرازه اوشبو کونلرده کیناندن وفات ایتدی. بو کیسه آدملرنک قیافتلرندن استدلال ایدوب جنایت ایتوچیلرنی تابهق اصولینی میدان چیقارغان ایدی. بونک اوشبو طوغروده اولان اجتهاد و کشفیات و بونی تفتیش قیلور ایچون دیه روما و پاریز بروکسل شهرلرنده یاصامش جیولشلی اوزینک اسمینی منگو فالدرلر اولمش در. قیافتدن قاراب جنایتچیلرنی تابهق اصولی ایله لامبرازه، فرق ییل قدر بر مدت تجربه ایتمش و بونک سببندن جنایت حقنده اولان قانونلرنی تورتورگه سبب اولمشدر.

لامبرازه اوزینک تجربه سیننی انک ایلك آغاچ و اولنلر همه حیوانلرده صواب مثلا اوزلرینه کلوب قونمش چبنلرنی، قورتلرنی نه روشده طوتوب اولدر دیکلرینی و مکسبیه فرمسقه لرینک

اورنندن توشوب حکومتنی قزو باشلی جدیدچی «اوفوما» غه طابشرا. بونلرده مشروطیتنی بیک کیگایته لر و دین، مطبوعات، جیولو حریتی زاقونلرن تکمیل قیلالر.

بو یلرده «ایتو» نک طابقان تجربه سی بودر: «ایسکی لر ایله، قزووراق یا کالر طارنشقاندی معتدل ترقیچیلر، یا کالر یاغنده بولورغه نیوشلی چونکه مملکتکده بونلرنک زبانی آزراق بولوب حال اوزی بونلرنی معتدللاشدره در. [مسلمانلر آره سنده ایسه بالعکس حرکت ایتهلر]. بوندن سوک «ایتو» ینه دن اش باشینه منوب اصلاحات یولنده دوام ایتیه. عموم فکری ایله ملت مجلسی ایله ده کوب حسابلاشمی؛ آنک نغراق یا کالر وینه رضاسزلق کورساتکان خاق وکیللرن قوودن کیری طورمی، شولای ایتوب اچکی اشلرنی آوروپانقی درجه سنه یتکرگاچ خارجی اشلرگه کوز صالا باشیلدر.

عسکر و فلوتنی برنچی درجه گه یتکرگاچ قطای ایله صوغش باشلاب آنی چیگه، بر آزیرن و کوب آقچه آلوب آکا یا کما فلوت صالا. آوروپا و آمریکا حکومتلری ایله معاهد لر یاصاب آنلرنک یاپونیا ده غی پراوالرن بترته و خلقنی روسیه ایله صوغشقه حاضرلی باشلی، لکن فلوت کرکلی درجه گه یتمه دیکندن وقتسز هجوم باشلاودن ده طیوب طوره. نهایت ۱۹۰۰ ده روسیه غه کیلوب روسیه نک قوریه گه تیمه ون اوتنه. مانجوریانی آلوینه یاپونیا فارشی کیلمه س دی. روسیه قومسز لانونب قوریه گه قول سوزغاچ مشهور روس-یاپون صوغش باشلاتا. صوغش روسیه گه یاردمچیلر بولماسون ایچون انکلتره گه باروب آنک ایله اتفاق یاصی. بوندن سوک یاپونیا نک باشرن زور بر جمعیتینک باشنده طوروب کیله چک ایچون پلانلر حاضرلی باشلی

ايرنلى، زور قاشلى، خاتون يورشلى اولالر.
جنايتچيلرنى تايىق ايچون لامبرازە طرفىدىن
كوستىرلەش علامتلىرى بونلردى: كىشى اولدروچى-
لرنىڭ ساچلىرى قىزارە، چىتىدىن طوروب
قاتشوپچىلرنىڭ ساچلىرى بودرە، يانغان كلغى
ياصاوپچىلرنىڭ يوزلرنىدە غايىتدە زور يوشاقلىق
اولادى.

جنايتچىلرنىڭ، فىكىرلىرى ھەر وقت جنايت
ايتىمك اولدىغى ايچون وجدانلىرى بتەدر. فقط
وحشىلىرى قىيلىندىن يرافدىن كورمك واپس سىزىمك
ھاسەلنى قوتلى اولادى.

جنايتچىلرنىڭ اعضالىرى كوپ طوغرودە
وحشىلىرى اعضالىرىنە اوخشاش خصوصاً بىلىكە
سويا كلرنىدە اولغان سىزىلر بىر بىرنى آيرماسىز
دىيورلك اولور.

لامبرازە نىڭ جنايتچىلر وآنلرنىڭ بالالىرى
طوغرودە بوندىن باشقەدە كوپ تىجىر بەللىرى
اولدىغىدىن بو طوغرودە اولان خىدمىتى الوغ
اولمش در.

لامبرازە «ۋىنىسىيە» شىھرىدە ۱۸۳۶ نچى
يىلدە دىنياغە كلوب ايلك وقتىدە فقير و صوگرە
سىياسى بىر اش حقىدە مەجبوس اولدى و آخر
عمرىدە بتون دىنياغە مشهور پىرافىسورلر جەل-
سندن سانالدى.

مترجم: ى. و.

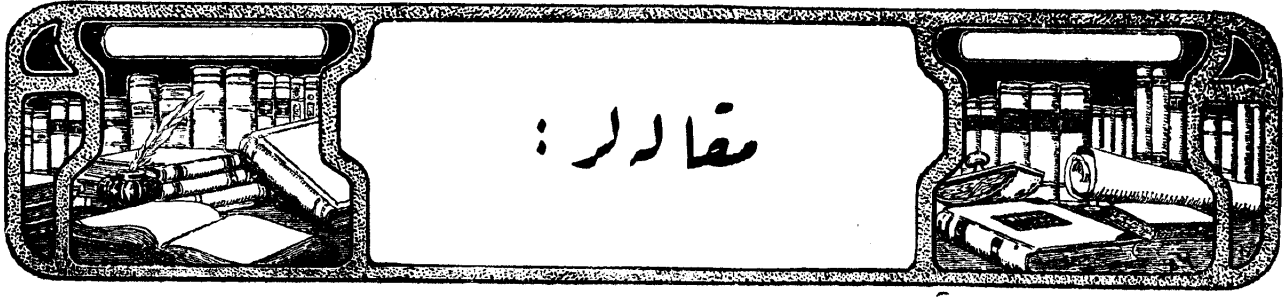
اوز آنالرىنى نە روشدە اولدروب ماينى
اچدىكلرىنى، حىوانلرنىڭ بىر بىرىنى آشامقلىرىنى،
تىمساح و مېمونلرنىڭ اوز آنا و آنالرىنى اولدىر-
مكلرىنى، حىوانلرنىڭ آرزونلىق و آلد اوچىلقلرىنى،
اوغرىلقلرىنى، وحشى خىلقلرنىڭ كوپ خاتون
آلمقلىرىنى، خاتون قىزلىرىنى اوغرىلاولرىنى، بالالىرى
وقارتلر ھەم خىستەلرنى اولدىرولرىنى، جىزالامق
نىتىلە بىرسى ايكىنچىسىنى آشامقلىرىنى و عموما
ھەر تورلى جنايت لىرىنى تىكشروب سىنامشىدر.
لامبرازە تىجىر بەسىنە كورە جنايت اورلىغى
اڭ ايلك كچوك اولوب تىنگە سڭە و صوگرەدىن
زور ابادىر. جنايتچىلر تمام سالامىتدە، تمام
دىوانىدە دگل بىر ھالەدە طورمش يورمش و
قىياقتلرنىدە باشقەلردىن فرقى اولالىر. مىثلا: كىشى
اولدىر وچىلرنىڭ كوزلىرى پىلالا كىبى صووق، قان
باصقان، بورنى توبان تابا بوركوت بورنى كىبى
ككرى، قابان تىشلىرى اوزون، تىش قاماشلىرى
زور، ايرى سوياكللى اولالىر.

اوغرىلرنىڭ آياق و قوللىرى پىك يىلدام اولە
و بىر بىرگەدە قارى آلەمى بىلكە اويناب طور وچان
كچوك كوزلى، قاشلىرى طوناش و اوچلى ھەم
قولاقلىرى طورغان روشدە اولادىر.

شھوت سىبىدىن جنايت ايد وچىلر سىوملى
و آچق يوزلى اولوب كوزلىرى يالتراولقى، اوچلى

اوقوچىلردىن سؤال:

رسول اكروم وفاتىدىن اعتبارا بو كونىمىزگە قدر اوزىنىڭ فىكىرى و سىياسىتى
ايله اسلام دىنىنە اڭ بىوك خىدمەت كوستىرەش ذات كىمىدىر؟ و بونىڭ دىلىلى
نە شىيلردىر؟ بو طوغرودە اولان جوابلر، ياز وچىلرنىڭ امضالىرى ايله
«شورا» دە باصلور.

مقاله:

اسلام ايله يڭى مدنيت

وقاتشولرى يوقدر . فقط قول آستومزده اولان اسلاملر ايله مخالطه ايتمك بز فرانسزلر ايچون ضروريدر . مستعمراتمزه اولان نفوذلرمز قوتلى اولسون ايچون اهل اسلام ايله دوست و الفت ايله ياشامككمز لازم اولور .

مغرب خلقلرينڭ ، باشقه قوملر حقتك اولان فكرلرى اوزگورگه باشلادى . ايلك وقتلرده غربك ، آسيا خلقينڭ ترقى ايتيمه چككى اعتقاد ايدرلر وهميشه تنزله اوله چقلرى اينه حكم ايلرلر ايدى . چين خلقى جامد بر قوم ، ياپونلرده اولان مدنيتك حقيقى دگل بلكه سطحى بر شى ، دييورلر ، تقديرگه ايمان كيتورولرى وتوكل ايله اعتقاد ايدولرى سببلى مسلمانلرده هيچ وقت آلغه كتميه - چك ، ديه سويلرلر ايدى . فقط بو سوزلر وبو فكرلر مغرب خلقينڭ غرورلرى سببندن ميدانه چيقمشدر . زيرا «موقدن» ياننده آتلمش توپلرنڭ تاوشلرى بتون دنيانى يا كغراندى . منقرض اولورغه محكوم ايدلديكلرى ايله اعتقاد ايتديكمز چين ، هندستان ، ايران خلقلرى دستور طلب ايتمكدهلر استانبول واقعه لرينه جهان خلقى حيران قالب قاراب طورر . اسلاملر حقتك تهمت ايدلمش جمود ايله تنزل ، ياپونلره اسناد ايدلمش جمود قيبلىندن يا گلش اولماسون !

اسلام دينينڭ انتشارى حقتك سوز سويلمك فكرم يوق . زيرا باشقه دينلر ، طبيعى حاللرينه ايرشوبده تارالمقندن توقتاب طوردفلى حالده ، آسيا و آفريقاده اسلام دينى عجيب روشده

شمالى آفريقا مسئلهلرني تفتيش ايتمك ايچون بوندىن بر فاج ايلر مقدم «پاريژ» شهرتك بيوك بر علما جمعيتى اولدى . ايشته اوشبو جمعيتده معتبر عالملردن اولان «رينيه ميليه» اسمنده بر ذات ، اسلام ايله يڭى مدنيت آراستك موافقت اوله چقمى دگلمى ؟ ايديكى طوغروسنده اوزون بر خطبه سويلامشدر . مذكور خطبه نى ايسه عربى جريده لردن اقتباس ايدرك بزه «شورا» اوقوچيلرى ايچون بو يرده ترجمه ايتدك . مسئله ، بز اهل اسلام اوزرينه عائد همده شول جهندن زياده اهميتلى بولسه كرك .

موسيو «رينيه ميليه» دييور : اوشبوكونده شمالى آفريقا مسئله سينڭ مركزى ، اسلام اولديغى جهتل بو يرده بن اسلام حقتك سوز سويلرگه مجبور اولدم . ايلك وقتلرده شمالى آفريقاده اسلام ايله نصرانيت بر بريله اوزون مدت محاربه ايدوب اثرينى قالدردى ، بوندىن باشقه بز فرانسزلر تونس و جزائرده مسلمانلر ايله برلكده ياشارگه مجبور اولمقده مز . ايشته بو شيلر هم اسلامدن بحث ايدرگه بيوك سببلردن اولور .

انگليزلر تصرفنده هندستانده ۷۰ ميليون مسلمان وار ايسه ده انگليزلر مسلمانلر ايله اختلاط ايدرگه مجبور دگللردر . مصدره هم انگليزلر اسلاملر ايله اختلاط ايتمازلر . قريه و صحرا خلقلرى عموميتله آوروپا خلقلرى ايله معامله

ايله : « لا اله الا الله محمد رسول الله » ديمكنى قبول ايتمش و اوشبو سببند ده آوروپانى فرقه و حز بلره تقسيم و بر بىنى ايكنچيسنه دشمن ايلامش نقطه لردن صاف طور و پ فالمشدر . ايشته اسلام دينينڭ كوندن كون ميدانه چيقوب طورمه سينڭ حكمتى اوشبودر .

اسلام تاريخنى اوقوديقمهز وقت استاذلرمز (دقت ايدگز!) اسلامنڭ عجيب روشده تارالوينڭ سببى : «عرب خلقى صوغشچى اولوب آنلرى پك يخشى اولور ايدى ، شول سببلى بونلره باشقه لر فارسو طورآ آلماديلر» دييورلر ايدى . حالبوكه عربلرنڭ صوغشلىرى آتدن زياده دوهلر ايله اولمشدر . اسلامنڭ تارالوينڭ سببى آت دگل بلكه ينگل اعتقاددر . ايشته اوشبو ينگل اعتقادنى خلقلر آكلاب آلديلرده ، فارسو طوررغه مجاللرى قالمادى .

اسلام غايت ينگل و عقلغه موافق بر اعتقا كتوردى ، آخرت ايله برابر دنيانى احيا ايتمك ايله هم بيوردى . اوشبو سببند انسانلرنڭ كو- گللرى اوسدى ، غيرت و شادقللرى آرتوب علم گه اقبال ايتديلر . فنلر و ادبلرنى ترقى ايتدر - ديلىر ، قلملرگه حريرت و يرلوب هر كيم فكرلرگه ، سويلرگه حر اولدى . بوندن باشقه ، مسلمانلر فلسفه ايله اشتغال ايدرگه كرشديكلرنندن افلاطون خيالآتندن زياده آرسطونڭ جدى افكارينى اختيار ايتديلر ، علوم طبيعیه تحصيل ايدوب بونڭ تمام اصلينه توشديلر علم كيميآنڭ بتون نيگزينى سالوچيلر اسلامنڭ بيوك عالمليدر (حسينيه مدرسه سنده شاگردلرگه علم كيميآنڭ يالگز تعريفى ونه دن بحث ايتديكى اوگرتمك حقنده دينى مدرسه ده گاور علمى اوقولماسون ديه نزاع ايدنلر وار!) . دنيا حياتنى تقدير ايتديكلرى سببلى اهل اسلام ايچنده بيوك شاعرلر ، شهرتلى

تارالادر ، مسلمانلر كوندن كون اورچوب و كويابوب طورالر . بونده نزاع ايدوچى اولماز . غرابت شونده دركه اسلام ايله يگى مدنيت تطبيق ايدلنورگه و شوندن استفاده اولنورغه باشلاندى . «دمشق» شهرى ايله «مدينه» آراسنده ۱۳۰۰ كيلومتر اولان يول ، اسلام مهندسلىرى طرفندن سالندى ! اوشبو يگى مدنيت يمشى اولان يول ايچون ، مسلمانلر ۸۰ مليون فرانق اعانت ايتديلر . «مسلمانلر و اسلام دينى خسته لندى!» ديه دعوى ايدن فلاسفه ، شمى بو حاللرگه نه ديه چكاردر عجباً؟! .

اهل صليب واقعه لرنندن ميراث اولوب قالمش فكرلر سببندن اولسه كرك ، مسلمانلر و اسلام خلافنده هميشه بعض بر فرقه لر اولنور . حالبوكه بزم ايچون نفوذمزده اولان اسلاملرنڭ محبتلرينى جلب ايتمك و مدنيت سفرلرنده آنلرنى اوزمزه يولداش ايتمك لازم ايدى .

اسلام دينينڭ جمودگه دگل بلكه علم و معرفت كه سوق ايتنه چك بر دين اولديغى قرآن (شريفى) و حديثلردن معلومدر . تاريخ هم بونى اثبات ايلر . اگرده اسلام ظاهر اولديغى وقت ، دنيا نڭ نه حاللرده اولنديغنى يخشى بيلور اولسه ق ، اسلامنڭ خارق العاده صورتده انتشارينڭ سببلرى ده ميدانه چيقار .

اسلامده باشقه دينلرده اولديغى كى سر و معمارلر يوقدر . اسلام ، الله تعالى ايله خلق آراسينه روحانى يا كه باشقه لرنى واسطه ايتما مشدر . اسلامده رهبانلق يوق و خاتونسزلق مكروه اش سانالمقده در . اوشبو سببند مسلمانلر ، هم دنيا هم آخرت تحصيل ايتمك ايله مكلفلردر . خلاصه : اسلام دينى ، بو كونگى خريستيانلقنڭ تمام خلافچه در . اسلام ، حقيقى دينى طبيعى بر حالنه فايثاروب فلسفه لردن صافلامش و يالگز اعتقاد

خلقلىر، غرناطه غه قاچارلىر و حرىت چاچكه لرىنى
ايسناب كيف وصفا فيلوب يوررلىر ايدى.
اهل صليب محاربه سندن باشلاب اسلاملىر
طرفندن استانبول فتح ايدىدىكى كون گه قدر
بتون دنيا غه ادبى جهنله حكم ايدوب طور و چيار
مسلمانلىر ايدى. آوروپالور، اسلاملىرى
علم گنه دگل حتى پك كوب عادتلىرىنى ده برابر
آلدىلىر.

غرناطه شهرى اسپانيا طرفندن و استانبول ده
تركلر طرفندن آلدىغى صوگ اسلاملىر ايله
خرستيانلىر آراسنده زور دشمانلىق، كينه و حسد
ميدانه چىقىدى. اولگى مساهلهلىر و دوستلقلر
يرينه محكم بر اوچ آلمق فكرى اورنلاشدى.
اسپانيه نك غرناطه نى آلمقى ايسه صرف بر
وحشتندن عبارت اولوب دنبانك اوچماخنى غنه
بوزدى. اسپانيه طرفندن كوسترلمس يرتقچلقلر،
ظلملىر تعريف ايدوب بتترلك دگلدىر. مسلمان
لرنى چوقنورغه نكليف ايتدىلىر، اسلام كتابلىرى
يىغوب اوت اياه ياندىردىلىر، بونك كى وحشتلىرىنى
غايهسى يوقدىر. «غرناطه» شهرينه سياحت
ايتدىكده اسلاملىر طرفندن تاسيس ايدلمش
مونچلرنك اثرلىرىنى كوروب نظافته بودرجه ده
اعتنا ايتمكلرىنه تعجب ايتدىم. اسلاملىرىنى
ولايتندن چىقمقلىرى مدنيت ايچون ضرورى
اولدىغى آوروپا خلقلرى اوزلىرى ده بىلدىلىر.
بوكونگى آوروپا، مدنيت نك بودرجه سینه
ايرشدىكى حالده چىتلىر ايل، معامللىرى انسانچه
دگل بلكه پك وحشىدىر. آوروپالور، باشقه
خلقلر ايله گوزل و ملايم معامله قىله بىلمك
كهاالتندن محروملىر، اسپانيا لور، آمرىقانى ضبط
ايتدىكلىرىنه نه قدر بار بارلىق كوستردىكلىرى كوز
اوتكندىر. آوروپالور اوزلىرىنى مستملىكه لرنه
اولان وظيفه لرى و بتون حركتلىرى مال جمع ايتمكدىن

ادبىلىر ميدانه چىقىدى، اسلام مدنيتى بغداد
و قرطبه شهرلىرىنه برنچى درجه لركه قدر ترقى
ايلامش ايدى. دنبانك الك شهرتلى اولان ايران
مدنيتى و سياستى ايچون «بغداد» شهرى ولايتى
سياستى ايچون ده «قرطبه» شهرى مركز اولدى.
بوكونگى «قرطبه» ايله اسلاملىرىنى نخت گاهى
اولان «قرطبه» نى بر مقايسه ايله كز!

اسلام نخت گاهى اولان «قرطبه» ده
بىشيوز بىك (ياروم ميليون) جان، اوچىك
مسجد، اون اوچىك يورت، اوچىوز مقدارنه
عمومى مونچه اولدىغى حالده بوكونگى «قرطبه»
بايغوش اوباسى اولوب طور مقده در.

اندلس ولايتنده اولان اسلام توره لرى
شول قدر عالملىر، ادبىلىر ملايم و خلقلى كيمسه لىر
اولور ايدى كه «كاشكى بوكونگى فرانسى وزىر-
لرى آراسنده اندلس اسلام توره لرى قىلندن
برر كشى اولسه ايدى!» ديه حسرت چىككه مز.
اندلس اسلاملىرى غايت عاليجناب ايدىلىر،
كولگه لرىنه صغوب كلمش خرستيانلىرى اوز
طوغمه لرى كى كوروب احترام ايدىلىر ايدى.
خرستيان توره لرى اكرده اوزلىرىنه يا كه عائل-
لرىنه خسته لك پيدا اولسه اسلام طبىبلىرىنه
مشورت قىلورلىر و آنلرنك مصلحتلىرى ايله حرکت
ايدىلىر ايدى. كوب وقت «قرطبه» غه دولانور
ايچون واررلىر بر قاچ و قتلر طور و قايىتورلىر
ايدى. اندلس اسلاملىرىنى صوغشلىرىنى يامان-
لاب آوروپا تىللىرىنه يازلمش حكايىلىر اصلسىز
وهر برى آچو كىتورر ايچون ترتيب ايدلمش
خرافانلىر ايدىكى هر بر علم اهلى بىلور.
مسلمانلىر خرستيانلىر و باشقه لىر حقنده مسامحه
و مروت ايله معامله قىلورلىر ايدى. «غرناطه»،
آوروپانك گوزل بر باغچه سى اولوب خرستيان
پادشاهلىرىنى استبداد و ظلملىرىنى بىزار اولمش

لری یا بتون مملکت اشلرینی اوز اوستلرینه آلوب گویا هر بر اشنی اوزلری اشلگان اولوب اداره قیلورلر، باشقه لره بر اش ویرمازلر ویا که اوزلری هیچ بر اش اشلامکسزین بتون مملکت خدمتی امیرلرگه تاپشروب طورلر ایدی. مملکتکنتک بتون خدمتی بر آدم اداره ایدرگه کرشسه صرف ضرر اولور. درست، بو حال صوغش وقتلرنده و اختلال دورلرنده ممکن بلکه تیوشلی، لکن طنچ خلق آراسنده بو قاعده ایله یورمک هیچ جائز دگلدر. دنیانک اداره قیلنوی تقسیم اعمال قاعده سندن عبارت اولدیغی ایچون بر کیمسه نك اشسز طورمقی ویا که بتون اشنی اوزینه آلمقی دنیا نظامنه خلافدر.

فکری خطالری ایسه آدم اوغلی هر تورلی علمنی اوقورغه بیلورگه مستعد دیه بتون شاگردلرینه کوب فنلرینی بر یولی اوقوتمقلر یدر. ایشته بوشی هیچ مناسب دگلدر. مبادی علمونی برلکک اوقوتولدیغی صوگ استعدادلرینه کوره شاگردلرینی علملرگه تقسیم قیلوب اوقوتورغه تیوشلی.

بز (آوروپالور)، اسکی مسلمانلرنک شاگردلرینی علملرگه تقسیم ایتمک قاعده لرینی قبول ایتدیگمز صوگ غنه مدرسه لرمز آله کندی، علم و معرفت نك بو درجه لرینه کیلوب یتدک. مسلمانلر، بزم سلفلرمز عادتق اولان نظامسزلیق و ترتیبسزلیق یوللرینی اختیار ایتدیکلری صوگ زبون حالگه توشدیلر.

بتون دنیانی یاقترتوب طورمش اسلام مدنیتی سوندی. بو کونگی مسلمانلر، اولگی مسلمانلرنک خلفاری دییورگه جسارت ایتمازلک درجه ده فرقلیدر. فقط بوسونمش مدنیتک ینه دن نرلمک احتمالی یوق دگلدر. قابز وچیلری اولسه بو مدنیت تکرار اولگی شهرتنی قایتار اچقدر. نچه عصرلر جهود حالنده طورمش تونس

عبارت اولوب بو طوغروده چیتلرگه کوب ظلملر، رعایتسزلیکلر کوستره لر. بونلرنک بویله معامله لری مسلمانلرغه فاتشوب یورمادیکلرندن و آنلر- دن گوزل خلقلر اوگرنمادیکلرندندر.

آوروپالورنک علم و معرفتک ترقی ایتدیکلری، پک الوغ اشلر میدانه کتوردیکلری انکار اولنماز، لکن بونکله برابر اوز مدنیتلرینی باشقه لره قبول ایتدره چک ملایمت و حسن خلقدن الوش آلورغه موفق اولمادقلری ده انکار اولنماز. آوروپا خلقی اوشبو کمچیلکلرینی آنچق شمدی آکلادی. اوزلرینک ضلالت صهراسنده آداشوب یور- دیکلرینی بو کون گنه بیادی. شونک ایچون یگی بر مسلک اختیار ایلماک فکرینه کردیلر.

هیچ نزاع یوقدرکه: دنیاده اولان بعض بر قوملر حقنده: «بونلر ترقی ایتیمه چکلر، بلکه منقرض اوله چقلر» دیه حکم ایدرگه ممکن اولور. لکن بویله بر حکمنی ایلکدن پارلاق بر مدنیتلری اولان اسلاملر حقندک یورتمک خطا بر شیدر. زمانلرنک برنک ترقی ایتمش قومنک کیله چک بر زمانده ترقی ایده چگی ممکن اولور.

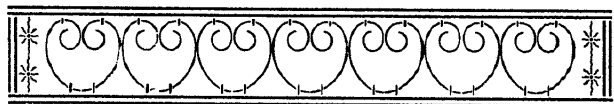
پک کوب کیمسه لر واردرکه مسلمانلر تقدیرگه ایمان ایتدیکلری سببلی هیچ ترقی ایتیمه چکلر دیه دعوی ایتمکده لر و بو طوغروده چوق شیلر یازمقده درلر. فقط تقدیرگه ایمان کتورمک خرسیتیانلقده ده واردر. خرسیتیانلرنک ترقی ایتمکلرینه مانع اولمغان تقدیر اعتقادی، مسلمانلرنک ترقی ایتمکلرینه نیچون مانع اولور؟ (۱).

مسلمانلرنک مدنیتلری سونما گینه سبب تقدیر دگل بلکه اداری و فکری خطالری اولمشدر. اداری خطالری ایسه اسلام خلیفه-

(۱) قدر مسئله سی حقنده «شورا» ده تحقیقی بر جواب یازلمشدر. اوشبو ییلنک ۶ نچی عددینه مراجعت اولنده در.

بتون دنیا خلقنی دوست کوررلر وهر بری ایله خالص معامله قیلورلر .

بعض کیمسه لر : «مسلمانلر مدنیت کسب ایتسه لر ، البته آوروپا مدنیتنی آلاچقادر ، اوله ایسه مسلمانلرنڭ مدنیتلری آوروپا مدنیتنی آستونده یوغالوب بتارلر » دیه فکر ایلامکله لر . فقط بو فکر طوغری دگلدر . علم ، نه قدر ترفی ایتسه ده ایتسون همیشه دین سلطانی و دین فرمانی آستنده طوررغه مجبوردر . اڭ گوزل اعتقادلردن عبارت اولان اسلام دینی ، هیچ وقت باشقه بر مدنیت اسیری اولماز بلکه مدنیتنی کندیسینه موافق صورتده توزورگه اجبار ایلر . (مسلمانلر ، آوروپا مدنیتنی آلورلرده اسلام مدنیتنی یاسارلر بوکون اسلام دنیاسنک اعضاسی اڭ کوب و اڭ فکری آدلردن عبارت اولان «اصلاح دینی» خزبینڭ برنچی مقصدلری اوشبودر . انشاء الله بو مقصد ، بر کون میدانه چیقار .

تاریخمه عائد

VI

ایدل - ژولغه

ژولغه ، بالطق دگری یانندن چیقوب اڭ منبت برلردن کچر ؛ اوقا ، فاما ، آق ایدل ، ژاتقه کبی اڭ فائده لی ییلغه لرنی برابر آلوب بحر خزرگه قویار . اوشبو جهندن آدلر ایچون اڭ فائده لی بر ییلغه اولمشدر . زیرا بو نهرلرنڭ برنچیسى اولان «اوقا» دون تیگزلسگینڭ اورتا لرنندن ، اوچونچیسى ده هر تورلی معدن ایله باى اولان اورال طاغلرندن چیقار . ایکنچیسى اولان «فاما» ایسه تیری و میخ کبی ماللر بورتمک

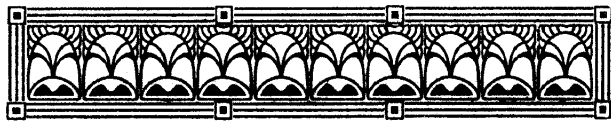
مسلمانلری بوکونده یگی فنلر اوقورغه کرشدیلر . تونس مسلمانلری علم گه رواج ویرمک قصدیله ابن خلدون اسمینه یادکار اوله رق «الجمعیة الخلدونیة» اسهنده بر جمعیت تأسیس ایتدیلر و یاشلرنڭ تحصیللرینه اوشبو جمعیت مادی ومعنوی صورت ایله یاردم ایتمکده در . تونس جامعلرندن برنده الوغ عالمردن بری اسلام دینی مدنیت که مساعد ایدیکنی ، شونڭ ایچون فنون جدیده نی تحصیل ایلامک لازم اولدیغنی منبرده سویلامشدر .

اسلاملرنڭ اصلاح فکرنده اولغوچی یگی - لرینڭ ، ایسکیلری طرفندن کوب جبر و ظالملر ، مشقت وزحمتلر کوردیکلری معلوم . مدنیت ایله اسلام آراسنده مخالفت یوق دیوچیبارگه ، ایسکیلر بار کوچلری ایله فارشو طوروب و قدرتلرندن کلدیکی ضررلرنی کنورمکنی اوستلرینه آلمشدر . لکن بو حال ، طبیعی اولدیغی ایچون خوفلی دگلدر . دنیاده اولان اصلاحلرنڭ هر بری اوشبو روشده مشقتلر آستندن چیقوب غالب اوله کلمشدر . بوکونه قدر نه وقت ونه یرده اولسه ده اولسون اسکیلک فکری ، اصلاح فکرینه فارشو طوره آلامدیغی ایچون اسلاملرده هم اسکیلک فکری ، اصلاح فکرینه فارشو طورماز ، آزکونلر سوکنک مغلوب اولور . دنیانڭ سیری و حرکتی شوپله در . طبیعی حرکتلرگه فارشو طورمق ، ناو باشینه تاش تارتوب بنمک قدر معناسز زحمتدن عبارتدر .

مسلمانلر اویغانسه لر ، آوروپالولر حقنده نه کبی اثر اولور ؟ ایشته کوب کیمسه لر بو حالدن ، آرسلانندن قورقدلری کبی قورفورلر . فقط بنم فکره کوره مسلمانلر اویغانوب مدنیت کسب ایتسه لر ، خرستیانلر و باشقه لره هم دشمنلق ایتمازلر ، اولگی مسلمانلر قیللندن

« ۋولغە » سوزى پك صوڭ چيقوب اڭ ايلك مرتبه اوله رق ۱۲۴۶ نچى يىلده ، بوكونكى روسيه ده سياحت ايدن پلانو قارپنى اثرندە كورلمشدر . بو ايسه بونى كيمدن ايشدوب ونه يردن آلوب يازمشيدى ؟ بو حقده آچيق بر خبر تابلمادى .

السنه عالما رينڭ فكرينه كوره « ۋولغە » سوزى « اسلاوان » لغتى دگل بلكه فينلردن فالمشدر . فين لغتنجه « آق كول » معناسنده اولان بو كلمه اڭ ايلك كول گه اسم اوله رق صوڭراق ، شول كولدن آغوب كيمتكده اولان زور يىلغە غه اسم ايدلمشدر . (ۋولغە ، ۋولغار ، بلغار ، سوزلرى آراسنك مناسبت وارلغى ده انكار اولنماز) . عرب مؤلفار ينڭ « اتل » حقنده اولان معلوماتلرى پك ناقص وقارانغو ايدىكى ، اثر لردن معلوم اولور . اڭ زور تارمقلرى ۲۳۷ عددگه بالغ اولان بو يىلغە نڭ تخمينا ۷۰ قدر تارماقلرى وارديه بيانلرى ، اطلاعاتلرى كامل اولمادىغى جهندندر . مع ما فيه بو قدر يرلرگه قدر يوروب وتفتيش ايدوب يازمقلرى بوقومنڭ علم عاشقلرى ومدنيت مؤسسلىرى ايدىكى اثبات ايلر .

باشقردلر (۱)

قاتيلق وشفقتسزلك برله زمانه سنك مشهور « سايمونف » اسملى بر غنيرال نڭ رياستى تحتندە مينزله شهرنده بر محكمه آچلوب ، شول يوغاريك ايتلمش جزاءلردن آرتق بولماسه كيم دگل جزاءلر اجراء اولندى .

(۱) باشى ۲۰ نچى عددده .

ايله شهرتلرى اولان « پيجور » و « شمالى دويانا » نهرلرى ايله كورشيدر . اوشبو سببندن ۋولغە (ايدل) بوينده تركلك ايتمكدە اولان خلقلر اڭ ايسكى عصرلردنبرو اوشبو يىلغە ايله چيتلرگه يوروب سودا ايلر ومعاوضه ايدوب كسب ايدرگه يىلمشلردر .

ۋولغە پك ايسكى وقتلردن اعتبارا اوزينڭ يولينى واوزه گينى اوزگرتوب يوررگه ياراتمش ايسه ده اوشبو فائده لرى سببندن خلقلره بونڭ يارلرينه اوطورمق واورنلاشمقنى پك ياراتمشلردر . بوندىن باشقه ۋولغە نڭ صوى يخشى وبالغى لذتلى اولوب ، شهر قريه لر سالور ايچون اورماننده آغاچلرى كوب وآلاب فائده لنور ايچون مذكور اورمانلرده جانوارلر وهرتورلى قوشلر چيكسز وحسابسز درجه ده مبنول اولشدر . ۋولغە نى ميلاددن ايكنچى عصرده اولان بطلميوس اوزينڭ جغرافياسنده « را » ديه آتا . دىغى سببندن آوروپا خريطه لرنده اوشبو اسم ۱۷ نچى عصرغه قدر يازلوب يورمشدر .

اوشبو سوزنڭ معناسى پك آچيق بيلنماسه ده فين سوزى اوله چغى ظن ايدلنور . موردوالرنڭ حتى اوشبو كونده ده « راو » ديه استعمال ايتمكلرى اوشبو ظننى تقويه قيله در . بونڭ ايكنچى اسمى « اتل - ايدل » اولوب بو ايسه عرب مؤرخلرى و جغرافيا عالملرى طرفندن ميلاد عيسادن ۵۶۹ تاريخندن اعتبارا استعمال اولنورغه باشلانمشدر . بو اسمنڭ اوشبو مملكتلرده كوچوب يورمكدە اولان توركلر طرفندن ويرلدىكى گمان قيله لر . بوكونده روسيه ده اولان توركلر ايله قالمقلر هميشه « ايدل » ديه يورتديكلرى اوشبو فكرنڭ طوغر يلغينه بر دليل اولور . فقط بو سوزنڭ توركيچه ده نه معناده اوله چغى حقنده معلومات كورلمادى .

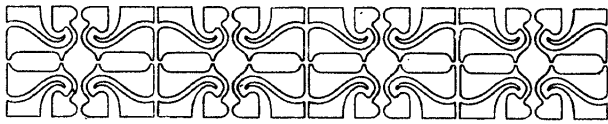
ايشته، قارا صاقال ايشاننىڭ قوتورتونىچە سى شول اولدى. بو خائىن بېنگلرچە اسلام قانينىڭ توگلمە سېنە وبېنگلرچە اسلام بالالرىنىڭ خرىستىيانلىق كولينە دوشمە سېنە و نە قدر مخدرە قزلرنىڭ خوار اولمە سېنە سبب اولدى. بونىڭ يالغانىنە اشانوب نە قدر مسلمانلر تورەلرنىڭ غضبلىرى تحتندە ايزلمكەلر ايكان بو خائىن ھېمىشە اوزىنە سلطان گرى اسمىنى و يروب ھېچ فايغوسىز قزاق ايچندە قوناقدن قوناقغە يورمكە ايدى ھم ملت اسلامىيە بو قدر ضرر كيترو ايلانگنە اكنفائ ايتمايوب ايكنچى طرفدن قزاق مسلمانلرىنى خراب ايتدى. شوپلەكە اولا يورب يورب قزاق مسلمانلرىنى «زيونگر» خلىقلى، محاربه يە ھر تورلى يالغانلر ايلە ترغيب ايلدى؛ بونلرنى تامما قوتورتوب بترگاچ قزاق خانلرىنىڭ رخصتيلە ييدى بېڭ قدر آت ساتوب آلدى سوكرە قزاق لردن عسكر جىماغە باشلادى. بر جھتدن قزاق لر بونى زيونگر خانينىڭ اوغلى ديو بلكلرندىن وايكنچى جھتدن قارا صاقال اوزى جاھل خلق آلدانلىق صوفى قيافتدە اولدىغىدن فوق العادە بر تيزلك ايلە قزاقلر بونىڭ تيرە سېنە جىنالمغە باشلادىلر. قارا صاقال ايشان، جىولمىش قزاق عسكرىلر زيونگر يرىنە ھجوم ايتدى اوترو، طالاو كىي وھشتلرنىڭ ھېچ برىنى قالدردىمى اجراء ايتدى سوكرە زيونگر خانى «گالادان» آز وقتنىڭ ايچندە يكرمى بېڭ قدر عسكر جمع ايدوب ونە قدر طوپلر حاضرلر قارا صاقال ايلە محاربه يە كرىشى و آز وقتنىڭ ايچندە قزاقلرە غلبە تابوب كوب قزاقلرنى اسير و كوب ماللرىنى غنىمەت ايتدى. قارا صاقال اوزى باشقردىستاندە قىلدىغى كىي دشمان فولينە توشمادى. مسكين قزاق مسلمان لرىنى اوت آستىنە طاشلاب آتىنىڭ يوگرلكى آرقە سىندە قاچوب قوتولدى. قزاقلردە مغلوب

مورخ «رىچكوف» نىڭ شھادتىنە كورە ۱۷۳۵ نچى سەنەدن ۱۷۴۰ سەنە يە قدر دوام ايدىن باشقرداختلاللرنىدە اوچ يوزگە قىرىب باشقرد قىرىلرى اوت ايلە كويدىلدى، ۷۴۵۵ كىشىگە قتل ايلە جزاء اولدى. (صوغش ميدانلرنە اوتلرلگان لرگە باشقە). ۱۳۵ كىشى قاترغە غە يبارلدى. ۱۸۸۸ قدر خاتون قز، بالا چاغلارلى روس بايارلرىنە اولاشوب ويرلدى. ۱۰۰۰ باش آت و ۱۹۶ باش صغر، ۸۰ باش دوه طالانوب آلودى. بو ايسە اوزنبورغ كامپىسيە سېنىڭ خبريدر؛ مېنزەدە آچىلمىش كامپىسيە نىڭ خبرى بوينچە، صوغشلىردە ھم جزاء اولەرق اوتلرلگان باشقردلرنىڭ عددى ۹۴۳۸ قدرگە بالغدر. ۳۱۵۱ قدرسى قاترغە غە كوندىرلمىشدر. ۶۳۰۱ قدر بالا چاغا، خاتون قزلر روس بايارلرىنە ويرلوب خرىستىيان ايدىلمىشدر، ۱۷۱۵۴ قدر آت ھم باشقە چە موگوزلى حيوانلر اشتراف ايچون آلمىشدر. ۹۱۸۲۸ تنكە لك مال، خواجەلرلى طرفندن اشترافدن تولانوب آلمىشدر. ۳۹۶ قدر باشقرد قىرىلرى اوت ايلە كويدىر يلوب يوقغە چقمىشدر.

رىچكوف دىيور: «بو حساب فقط منتظم عسكرلر طرفندن ويرلمىش راپورطلر بوينچە غنە يازلمىشدر: يوقسە بولا يىغىنە بولماسى مېكىن دگلر، زىرا: عسكر اولمىان قزاق روسلر ھم مېشارلر وقتنە يە قاتوشمىان باشقردلر طرفندن قتل اولنغان آدملر و طالانوب آلونغان ماللر بو حسابە داخل دگلر؛ فقط بونلر حقندە رسمى بر معلومات اولماقدىن معين بر عدده حصر ايدوب بولمىدر ينە بوگا باشقە نە قدر باشقردلر سبرگە يبا - رلدى و بارغان يرلرنە چىناونىكلرگە، كوپىسلرگە حتى كرىستىيانلرگە بونلرى آز بهاغە قول ايد - لوب ساتولوب ويرلدى، چىناونىكلر آرسندە بر تىنسز بوش آلوقچىلردە بولدى.»

بويله اشلىرى قىلسه كز روسيه طرفندن عفو اولنميه چقدر» ديدى. سوكره زيونگر عسكرى يرينه فایتوب كيتدى وقارا صاقالغه ايارمگان گناھسز قزاقلرنڭ فانلرى ھدر اولوب نه قدر مسلمان فانى مجوس اولان زيونگر خانينڭ بر توبانچيلىك ايله استعفا ايدوى برله جوولوب كيتدى. شول طريقه باشقرد فننه لرى باصيلوب بتكاچ، ۱۷۴۰ سنه ده اوروسوف «اورسكى» كرپستكه سفر ايدوب، بارشنده بعض باشقردلرنڭ كور- ساتوييله بو كرپستكه دوغرى يول بار ايدكىنى كشف ايتدى. بويول اولدن بيرلى باشقردلرغه معلوم ايديسه ده باشقردلر روسلردن ياشروب طوتالر ايدى. بوندىن صوڭ اوروسوف اوزاق طورماي، ۱۷۴۱ سنه ده دنيا دن اوتوب، گودهسى «سامارا» شهرنده دفن اولندى. م. ھادى.

اولغاچ اوز برارينه قاچا باشلاديلر «زيونگر» خلقى آرتلردن فالماي قووب قزاقستانغه كر- ديلر، قارا صاقال ايله بولغان قزاقلرنڭ قايوسى اوتريلوب وقايوسى اسير اولوب تقر يبار چهسى ھلاك اولوب بتديلر. بونلردنده بيگراك اشكه فاتوشماغان گناھسز قزاقلر مبتلا اولديلر. چونكه زيونگر خلقى قزاقستانغه كرگاچ، كرك اير وكرك خاتون اولسون كوزگه كورنگان بار چه سيني فلچدن كچرديلر حتى قزاق مسلمانلرينى اوتره اوتره جايق نهرينڭ اوڭ طرفينه و اورنبورغ (حاضرگى اورسكى) شهرينڭ فارشوسينه كلوب چقديلر. توره لر آكسزدن بو حالى كوروب حيرتكه قالديلر وعسكريه برلك بولغان خانغه كشى يباروب، «زيونگر» خانينڭ روسيه تبعه- لكنى قبول ايتكان قزاقستانغه كروب بويله اشلرنى قيلمه سينه پروتيسست ايتديلر. لكن زيونگر خانى قارا صاقال ايله ايداشلرينى قووا كلكينى هم قزاقلرنڭ روسيه حمايه سنده ايدوكندن خبرى اولماقنى بيان ايتدى. تالاوغه فاتوشميان قزاقلرغه نه ايچون بويله اشلر يابدكز؟ ديه صو- رالدفه خان: «قزاقلر بزم ايسكى دشمانلرمزدر؛ بويله قيلماقمز اوزلرينڭ ايسكيده قيلغان اوصال لغلرى برابرينه در؛ شولايده اولسه روسيه تبعه- لكنى قبول ايدولرينى بلگان بولسدق بويله اشلىرى قيلمغان بولور ايدك» ديه جواب ويردى هم بو قيلدقلى اشلر ايچون اورنبورغ شهر- نده گى كاميندانندن عفو استه دى. كامينداننده استعفا سنى قبول ايدوب، «قزاقلر روسيه تبعه- لكنى قبول ايتدكلرى ايچون، آنلرى حمايه ايتمك روسيه به بورچدر بوندىن صوڭ بويله جناياتلرى اولورسه اوزكز حكم ايتماي بلكه بزه بلدرمككز تيوشدر روسيه حكومتى تفنيش ايدوب تيوشلى جزاءلرينى اوزى ويره چكدر؛ بوندىن صوڭ

چواشلىر

XI

كويلرى، موزيكا وحسياتلرى

انساننڭ كوكرانگنده حسياتى نه قدرى قوتلى بولسه آنڭ اشله گان اشى ده شول درجه ده دردو اميد بلهن اشله نه در. ذاتا، آدمنڭ حسيات ودردن قوزغانوچى ده ايكى تورلى نرسه دركه، بريدسه موزيكا وايكنچيسيده جرودر. دشمان فارشوسينه تزيلوب قورقوندىن درلداب طورغان عسكرو، موزيكاو جروطاوشلىرى بلهن كوتار يلىگان حسياتلرينه چوموب، كوچلرى آرتقان، غالبيت اميدلرى نغيفانى حالده دشمانلرى اوستينه ارغولالار. نهايت بونلر، غالبلك اوزرنده اوستنلك ميدانن آلالر. دارغه اصلنغان بر

چوایش ملتیده، طشدن قاراغانده ئولى بر ملتدر. لکن برادرلر، آشقمیغنه موکا قدر یازغان نرسه لرمنی مطالعه یه ننزل ایدکژده، آنلرنک، اقتصادی طورمشلرن، ملیکلرن، ناموسلیقلرن، طرشلقلرن، بوکونده گی حرکت و انتباهلرن، علم معارفکه سلوکلرن کوروب چواشلر چندانده ئولى یاخود یتشمگان - سقطلردر، دیه آلماسسز!!

چواشلرده، موزیقاغه محبت، ملی کویکه رغبت شول قدری شه بدرکه، آنلر، اوزلرینک شول طوپاس کویلرن، تانسز جرلرن آیتار آیتوقلری بلهن بورغالی بورغالی جیرلاغانده بتونلای اوزلرین اونتورلق درجه ده حسیاتقه چوملالر.

هیچ بر چواش یوقدرکه، اشله گان وقتنده هوا یاروب جیرلاماسن. جاین پچان چاپقاند، کوزن اورمان کیسکانده بتون صحرا و اورماننی یا کغرانتقان جرو طاوشی موکلی چواش یکتی بلهن باطر کوکلی چواش قزینک آغزندن چققان بولادر. چونکه آنلر «کوی ایسه قوتنی آرتدره، کوچنی کوبایتنه، اش که مانع بولغان بر نرسه بلهن شغلله ندرمی» دیگان قاعده نی آغانلرده، همه اشلرنده ثبات وتوزملیک بلهن وجودکه چغارالر. اوزلرینک تجربه لری بلهن، شونی راست دیب بلگانگه واعتقاد قیلغانغه کوره ده اش وقتنده برهرسی آرا ویالاقاولانه باشلانسه: «ای بایتقا آرا باشلادکمی ئلله، جهلی بر جرو جیرلاب پیارده کوکلیک کوتارلوب، آرغانلغک بتوب کیتار» دیلر.

موزیقادن الک یاراتوب اوینی طورغان نرسه لری دومبرا بلهن اسکرپیکه در. یاشلری آراسنده بونلرنی اوینی بلمه گان بیک آزد. حتی بونلرنی کوبسنچه اوزلری یاصیلرده.

محکوم، یاننده اوینالغان موزیقانک تأثیری بلهن عزیز جانندن آیرلغانن بیله سیزمی قالادر. فسقه سی موزیقا بلهن جرو، هر اشنگ باشی وهر قهرمانلقنک نامری دیمک میکلدر. شونک ایچوندرکه، مونی آکلاماغان وموکا هوس آطماغان هر ملت، کرک ظاهری وکرک باطنی صوغش میداننده اولسون، باشقه یاریشلرده اولسون مغلوبیت، تنزل وتدنیگه یول طوتادر. لکن شونیده آیتوب کیتارگه میکلدرکه: دنیاده هیچ بر ملت یوقدر، اول ملتنک اوزینه مخصوص، موزیقا و جرواری اولماسن. فقط بو، ئولی ملتدرده تأثراتی ضعیف، سرایتی طوپاس، ذوق ولتی آز، بتونلای حسیاتسز بولوب استعمالیده کوبسنچه فحش و ایسرکک میداننگه بولادر.

مثلا، بزنگ، تفتیلو، آشقازار وسلیم بابای کبی ایسکی کویلرنی امتیاز بلهن، حاضرگی قزان طاقماقلرن آلساق، آنلرنک، نه ده موزیقادن ونه ده آغزندن ایشوتلگان طاوشلری، کوکراکگه نیندی حس پیره ده، یورا کده نیندی درد وامید باغلارلق بر اورون قورا؟ شولایوق، آنلرنک جرو لریده اولی آغاچدن، طاشدن، صوکی جانکای جاناش پومالا باشدن بحث آیتوب، بربرینه ربطسز، معناسز قوری بر تراتانا کویینه اویوشدرغان تاتار سوزلرننگه عبارت بولدقندن طکلاب طورو-چیلرنی لتلاندر، نچکرتو شویله طورسون، بلکه کوکلی بولغاندرا، اچنی گنه پوشدرادر. مونا بونلر، شونک ایچونده غالباً فحش خانه ارده وایسرکک یورطلرنده ایسرکلر آغزنده غنه استعمال قیلنه ورول قازانادر. چونکه بونلر، جانسز ملتزنک ئولی کویلری وجرلریدر. درست، بو جمله لرنک زبده سی اولان

پیداغوغیا (*)

ایمدی هر دین معلمینه، ادبی و دینی بولغان قرآن آیتلرینک، و حدیث شریف لر و حکما سوزلرینک فضیلت و شرحلرین شولای بیان ایتمک نیوشلی بولادر. بعض شارحلر و محشیلر کبی آیات و احادیثنک عقل آکلی طورغان حکمتلرینه - و ادبی معنلرینه اعتبار ایتمه ینجه، صرف نحو بیان معانی بدیع قاعه- لرینه گنه تطبیق ایترارگه نیوشلی توکلدر. قرآن و احادیث شریفه نك درجه لرینه بونلر مناسب ایماز. دخی علوم آلیه نك وضعی ده سوزلردن معنلرنی کیرگنچه آکلاو ایچون گنهدر، اما آنک برلن سوزلرنی بر برینه برگه لب لفظی نزاع و جداللر یاصامق ایچون ایمازدر، بو تقدیرده اورنسز استعماللری برلن آنلرغه ده ظلم ایتولادر. دین حنیف اسلام، تهذیب اخلاقدن عبارت بولغان ادب شخصی برلن، انسانلرغه کورکام قاتشودن عبارت بولغان ادب امت اوزرینه بنا اولندیغی ایچون مدرسه نك کوزنکگان نرسهسی شاگردلرگه شول ایکی تورلی ادبی آلدروغنه بولورغه کرك چونکه امور دینیه نك اساسلرینه دقت ایتمه ینجه گنه اوگره تو، ادبی هیچ بر تفکر سز و غایه سز صادر بولا طورغان عادتلر قبیلندن ایتوب اولدره در. بو فقط یاخشی آکلانسسه، نیت نك مشروعتنک حکمتی ده آکلانادر. بر امتنک قلبلرنده آداب دیننی احساس اولمای کچوکلری الوغلرینه تقلید ایله گنه دین طونوچی بولسه لر، بونلر هر جهت دن کیری چیگنورگه و آرتقه فالورغه نیوشلی بولالر. بوندای

(*) باشی ۱۹ نچی عددده.

طویلرده، بایراملرده، اشسز وقتلرنده دومبرا لویناب بیو آنلرده مهدوح اشدر. جیولوب اوطورغان یاشلری آراسنده موزیقا اویناغانه قارتلری حسله نوب طککلاب اوطوره لر. موزیقانک تأثیرندن آرالرنده یاخشوق حرکت ده باشلانوب «آی بار ایدی صوگ یاش چاقلر!» دیب دردلنه دردلنه ایسکی حکایه لرده سویلاشوب آلالر. عمر بوینچه اچلرینه جیولغان آه و تحسرلرن شول اورنغه توگوب فالدرالر.

خاتون قزلرنده موزیقا قوللانمق عادتق بتونلایوک یوق. فقط آنلر بییلرگنه. بیولری ایسه ایرلر بلهن یگت لرنده بر اصولده بولوب، هیچ بر تورلی قاعده گه سالونماغان تاتارچه آیاق چالماشدر و ب سیکرنودنگنه عبارتدر. باری شونسیفنه تاتارچه دن آیرلادرکه: قزلر بلهن یکتلر هر وقت برگه طوتونوب بییلر. بیوگان وقتده تاقماق ایتوب طور و عادت بولسه ده موزیقا اویناغانده پارلاب جرلامق عادتق یوق در.

بردن آرتق حسله نکلرندن وایکنچیدن یومشاق یاشلی اولدقلرندن، موزیقا اویناغانه، یغلاماغان چواش بیک آز بولادر. یغلامانده کوبراک سویگانلرن صاغنوب، آنی ماقتی ماقتی صزلانالر. چونکه آنلرده عشق و محبت اسملی نرسه ده یخشوق بارددر. شولای بولسه ده سویگانن آلمی قالغان یگت، سویگانینه بارمی قالغان قز آنلرده بیک سیراک اوچریدر. آنک ایچون آنلرده، قابوشوغه مانع بولغان شی، یوقدر. یعنی بایلیق، یارلیلق، فامیلیه کبی نرسه لر عاشق بلهن معشوقه آراسنه آرقلی توشه آلایلر.

«ظریف البشیری»

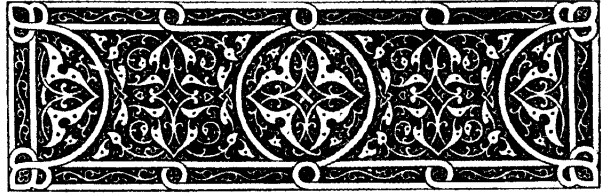
هر دین معلمی نڭ كوز نك كان بيوك مقصودی بولورغه تيوشدر . هر معلمگه بونلرنڭ يخشی و يامانلری برلن طانشمق . . . و جميع حاللرین و سببلرین بلمك . نفس دن قايچان و نيچك صادر بولورین بيلگولمك تيوشلیدر . شولای بولسه غنه معلم دوانی آورونڭ اوستينه قويا آلوب شا کرد لرنڭ نفسلرین تربيه گه موفق بولا آلور .

ياشلرنی دین ادبلی برلن تربيه ايچون ايکی اورن بار : برسی اوی ايکنچيسی مدرسه در . بو ايکی مقامنڭ اڭ اهميتلیسی اوی ديولسه صوابدن يراق نوشماز . چونکه بالا ، بو وقتده هيچ نرسه فاتشمغان قدرلی بر جوهر ياکه اشله نمگان ايگنلک طوپراق کبیدر . اوستينه نيگنه يازسه گده يازلادر ، نيگه گنه آوشدرسه كڭ شوگا آوادر . اگر کورکام اشلرگه عادتلندرلسه ، دنيا و آخرتده بختلی بولاچقدر ، اگر تربيه سينه طرشلمه ايوب يامان اشلرگه عادتلندرلسه ، دنيا و آخرتده هلاک بولادر . لکن بلك و بلكسزلک . تربيه و تربيه سزلک - فقيرلک بايلى جهنتدن تورليچه بولغان آتا آناغه قاراغان اوی تربيه لری بردی بولماغان . شونڭ ايچون تربيه لی آتالرنڭ بالالری تربيه لی و بختلی تربيه سزلرنڭ بختسز بولغان غه ، دین تربيه سی بيره طورغان اورنلرنڭ اڭ اهميتلیسی مکتب و مدرسهلر بولورغه تيوشلیدر . تاکه تربيه و ادب آلوب مدرسهدن چقسونلرده غيرلرگه مثال بولوب علم و ادب نڭ باغانالری بولورداي عاڭله لر ياصارغه کوچلری يیتسون . اما امور دينيه دن بالارغه آلدر رغه تيوشلی بولغان نرسهلر اوچ نرسه درکه اعتقاد - علم - عمل در . بو اوچ نڭ هر بری و اوگره تلولری حقتده آبرم بابلر برلن بيان ايده چکمز .

(احمد جان مصطفی)

کيمسه لرنڭ دينلرین سياست کبی ظاهری و ایرکلی بر قوت طور غزوب طور سه ده آنلرنی آندن مقصود بولغان غايه گه ایرشدرمیدر . چونکه ظاهری قوت اوز يگنه هیئت اجتماعیه نی یوغالتا طورغان جبن و قور قافلوق و بالئوکبی نرسه لرنیگنه حاصل ایتهدر . سنت اسلامیه ، اخلاق ذمیه نڭ کلسندن طیبوب اخلاق حمیده نڭ بار چه سی برلن بیورو سبیلی مذکور ايکی تورلی ادبنی آلدر و غه کافی بولغاندر ؛ نیتك تو بنچیلک - نعمتلرگه شکر - رضا - چن پاکلک - اشانچلیلق - باطراق - جومردلق - اشلرده اور طالق - کشیلرگه تیگرلک - ایتو - راستلق - وعده گه طور و - نچکه کوکل - معاملده یومشافلوق - اخلاص - حق و حقیقتنی سیز و - اهل بیت و قوم قبیلہ نی - و وطن نی سوو - کبی حتی آشاو ایچو اطور و و طور و قاطشو طانشولرنڭ ادبلرینه چه بزگه بیورغاندر . دخی بونلرنڭ خلاقی بولغان اشانچسزلق - حیلہ کارلق - آلد او - بلكسزلک - اوصاللق - قارشیلق - اعتقاد سزلق - الله غه اور طافلوق قاطو - شو ملانو - کونلاشو - اوز اوزینه ایس کیتو - کشیدن فائز کوتو - صارنلق - باشلق سوو - ایرکه لک - مافطا - نچقلق - نعمتلرنڭ قدرین بلمه و - آچوچانلق - نعمت نڭ کشیدن کیتووین تله و - اوچ آلاسی کیلو - تن فائز لندر و گه گنه کوکل بیر و - آشاب ایچوب طولو - آش صوده قوم سزلق - طویمسزلق - اورنسز مال توگو - اورنلی یردن مالنی قصو - قور قافلوق - اوزین اوزی زور کورو - تیوشسز آچولانو - اوز اشلرینه ایس کیتو - اوزین اوزی کیمستو - کیم اشلرگه کوکل بیر و - زارلانو - اویاطسزلق - ریا - یالنو - اوپکه له و کبی اخلاق ذمیه دن بزنی طیغاندر . بونلر انسان لرده نابولا طورغان خاقلردر . بونلرنڭ یامانلرندن شا کردلرنڭ طیبیلووی - کورکاملری برلن بیزانووی ؛

زمان و کمال

زمان، بر طرفدن هر نرسه نی اکمال ایته، تکمیل گه سوق ایته، لکن بر طرفدن دخی ایسکی کماللر نی یوغالته، آفرین آفرین خراب ایته. بو سببدن بوتون موجودات زمان ایله بر دور دائمی اجرا ایته طوره در. شول حالده:

«هر کمالک بر زوالی اولدیغنده شبهه یوق»
 «هر زوالک بر کمالی اولدیغنده شبهه یوق»
 حکمتی میدانغه چیغا. یعنی هر تکمیل نك صوکی یاکی ابتدا، هر ابتدا نك صوکی ده یاکی بر تکمیل بولادر. ایشته شول قانون ازلی نی آکلاغان «ابن خلدون» جمعیت انسانیه لر نك احوالینه تطبیق ایتکاندن صوکی «وقایع و شئونات بر تکرردن، دها آچیقه و قیصقه چه تاریخ؛ بر تکرردن عبارتدر.» قاعده سینی کشف قیلدی. فی الحقیقه کائنات نك کیچر دیگی ادواری نی تیکشیرگانده، بودورلرده نیچه تکمیللر و بو تکمیللردن صوکی ده نیچه انقراضلر اولغاننی کوررمز.

زمان، یاکیلر نی اسکیلندره، اسکیلر نی یوغالته، لکن یالکز «تکمیل» گه تأثیر ایته آلمی، اونک ذاتنی مو ایتماینچه، بلکه اوکا چن و وفا کار بر بولداس بولا. بناءعلیه «تکمیل» زمان نك بولد اشغی سایه سنک نرسه دن نرسه گه، نباتدن نباتکه، حیواندن حیوانغه، انساندن انسانغه، جمعیت دن جمعیت گه انتقال ایتدر. صاییلری حدسز حسابسز بولغان مخلوقات عضویه، (نباتات و حیوانات کبی جانلی نرسه لر)،

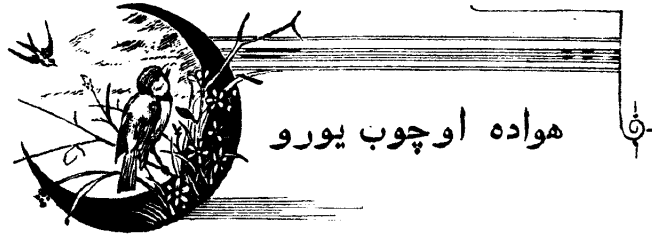
مشهور «پاستور» نك تیکشیروی بوینچه، بر دامله صودن حاصل بولدی. ایشته اوبر دامله صودن «فیل محمودی» کبی بیک زور حیوانلر میدانغه کیلدی. لکن شول زورلق غه قدر تکمیل ایتکان حیوانلر، عاقبت انقراض بولدیلر. حاضرته فیل، آرسلان، هیپوپوتام (صو آبوسی) کبی زور حیوانلر دخی آفرین آفرین آزالمقده درلر. نباتات دخی عین قانون تکمیل تأثیری آستنده بیک زور غنه بر شکل آغاندن صوکی کچکنه لسه باشلادیلر.

انقراض یعنی «کمال» نك بر نرسه گه منگولک بولما یوب آفرین آفرین یوغالووی و باشقه نرسه لر گه کیچووی انسانلرده و جمعیتلرده طاغن یاقتی بر صورتده کوروله: قطایلیر، هندلیلر، رومالیر، یونانلیلر «مدنیت» دیب ایتلگان «تکمیل» نك بیک یوکسک نقطه لرینه قدر بتدکدن صوکی آفرین آفرین توشوب عاقبت انقراض بولدیلر (یونان و روما)، یا که ابتدائی حالگه عودت ایتدیلر (هند و قطای کبی). عرب مدنیتی دخی، بو طبیعی و ازلی قانونغه تبعاً طوغدی، اوسدی، کمالگه ایریشدی، نهایت زمان اونلر نی چنلکدن اوز افلاشدیردی، کماللرینی یوغالتدی، ایسکی یالانغاچ حالگه کیتیردی.

عربلر نی مدنیت گه ایریشدیرگان «اسلامیت» ایدی. اسلامیت عربلردن باشقه قوملر گه سرایت ایتدی، اول قوملر گه آزمی کوبهی بر «تکمیل» ویردی. لکن اونلر دخی انقراض بولدیلر یا که بولمقده لر.

بو قوملر نك مدنیت کسب ایتولرینه «اسلامیت» سبب بولسه ده انقراض بولولرینه دخی اوز مسلمانقلری باعث اولدی. چونکه بو قوملر، اسلامیت نك امر قیلدیغی بعض

عصرده اونچى عصرنڭ عادتلىرىنى، قانونلىرىنى
محافظة ايتونى ياكە مدنيتنى ترك ايتەرگە
تيوش. بونلرنڭ ايکيسى بر آراغه جمع اولماز.
ن. آغەيف.

III

گيرمانيانڭ فن علماسندن غراف سەپەللىن
هواده اوچو مسئلەسى ايله كوب اشتغال ايتكاج،
بو يولده كوب بايلقلر وغيرنلر صرف قىلغاج
نهایت تلگانچە، تلگان ياقغە، حتى جىلگە
فارشى، اوچارغە ياراقلى هوا كيمەسى اختراع
ايتارگە موفق بولدى.

سەپەللىن نڭ بو خدمتىنى گيرمانيا حكو -
متى دە، بتون نمسە ملتى دە بىك تقدیر ايتدىلر.
حکومت آنى زور درجەلرگە مندردى، همسە
كیمەلرن بىك قىيات بهاغە ساتوب آلدى؛
ايمپراطور ويلهلم آنڭ بلن بتون خلق آلدندە
قوچاقلاشوب كوريشوب اوزينڭ اوڭ ياغندە
اوپورتدى [اوڭ ياقغە اوپورتو- اوزڭدن زور
ساناغانلقنى كورساتودر]؛ بر وقت سەپەللىن نڭ
بتون آفچەسن طغوب ياصاغان ايکى يوز مڭ
صوملق كيمەسى هلاك بولغاج گيرمانيا خلقى آڭا
بر نيچە كوندە ۲-۳ ميليون صوم اعانە جىوب
بىردى. آنى مى قهرمان سانى باشلادىلر. سە -
پەللىن دن صوڭ آڭاردن كورمە باشقە حكومتلردە
شوندى هوا كيمەلرى ياصاتدىلر؛ بونلرنڭ اڭ
مكىللىرى ياپونيا نقى ايل فرانسىيە نڭ «كليمان
بايار» ى دىلر. روسيە نڭ دە «ليبد» و «اوچىبنى»

اجتماعى قاعدە لرنى (۱) منگولك محافظه غە
طرشدىلر. حالبوکە اجتماعى قاعدە لر، حقوقى
(Юридическiй) اصطلاحى ايله قانونلر (Законы)
انسانلرنڭ احوال روحيە واجتماعيەلرينە و احوال
جغرافيايئە وسائره لرينە موافق و بلىكە دە تماماً
مطابق اولمىنچە، قانونلردن بر فائده حاصل
بولمى، بلىكە ضرر كىلە. بونڭ ايچوندرگە
حقيقى فقها، بىك اوزاق اويلا ب «ازمان نڭ
تبدلى ايله احكام نڭ تغيرى انكار اولونماز.»
قاعدە كليەسىنى وضع ايتدىلر. لکن صوڭقى
مسلمانلر بو حكمتنى، زمان و كمال نڭ مناسبتندن
حاصل بولغان بو منگولك دستورنى آڭلامدىلر،
هر نرسە دە، حتى بىمك ايچەك، كىوم كى اڭ
عادى نرسەلردە دخى اون عصر اولسینه رجعت
ايتەرگە تىلەدىلر و بوسبىدن دخى اوز مسلمان
لقلىرى، اوزلرنڭ بدبختلقلرينە آلت بولدى.
مثلاً: «زكات و يرمك» اسلاميت نڭ ارکانندن،
اساسى قاعدەلردن بريسيدر. زمان ايله بو
اصلا اوزگارىمى؛ هر ىردە و هر وقتە و ىر يلىرگە
تيوش. لکن بونڭ شرط اداسى تغير ايتىل
بىلير و ايتىلمك لازمدر. ايسكىدن جمعيتلر
وساپوزلر وسائره لر يوق ايدى. بو سبىدن
هر كشى اوز زكاتنى، شخصلرغە و ىررگە
مجبور ايتىلدى. لکن بو زمانده ايسە فائده،
ادا گە تابعدر. هيچ دە لايىق بولماغان بر سائل گە
ويرو ايا، مكئبلر، مدرسەلر تأسىس قىلغان بر
جمعيت اسلاميه ياكە خيريه اداره سینه و ىر و آرا -
سنىك، فائده چە زور بر فرق وار. لکن مسلمانلر
ايچون محافظه كارلقدن آيرلمق، دىندن آيرلمق
كى در. لکن يا محافظه كارلىق نى يعنى يگرمىنچى

(۱) قواعد اساسيه نى توڭل، بورايە دقت ايتارگە
تيوش. مثلاً همر ايچو، خنزير ايتى آشا و هر وقت
و هر ىردە دىنأ ممنوعدر.

نام یکی هوا کیمه سی باردرد .
 «ن . ژ» ده کورلگان معلوماتکه کوره :
 «کلیمان بایار» سه په لیلین کیمه لرینک یارتیسی
 زورلغنده غنه . آلفی باشی قالن ، آرتی اوچلی .
 بوی ۱۳۰ آرشین ؛ اچینه ۲۲۷ مگ ۵۰۰ مکعب
 فوت (یعنی بوی ده ، آرقلیسیده ، بیوکلیگیده
 ۲۶ شار آرشین بولغان صاوغنه صیغان قدر) غاز
 صیادرد . اچن مولدالماء (ؤادارود) اسملی غاز
 بلن طوترالر . بو ، غازنی کیمیا واسطه سیله چغا-
 روب بر رت شوشی شارغه طوترو ۱۸۰۰ صومغه
 توشه در . طشی بیک نق ، صاری توسلی پالاتنا-
 دن صوده یوشلانمی ؛ آرقلی هواده اوتکارمی
 دیورلک . آلائی ده غاز آقرن آقرن طشقه چغا
 وبر ناولسکن اچده گی غازنک ، شارنی و یوکنی
 یوغاری کوتاروب یورتورگه کوچی یتمی باشلی .
 شارنی بولر ایله قاماب آغانلر وشول باولرنک
 اصلنوب طورغان اوچلرینه ارجه سن طاقغانلر .
 ارجه ننگ بوی ۷ صاژین قدر بولوب بونک اوچوچی
 کشیلر اطورا ؛ ماشینالرده بونده قویولغانلر .
 اوچلی باشنده کیمه ننگ قویروغی . بو قویرق
 واسطه سیله هوا کیمه سن نلگان یانغه بورا آلالر .
 «کلیمان بایار» ننگ ایکی پاراوا ای ماشیناسی
 [ماطوری] بار . هربری ۲۲۰ ات کوچینه مالک .
 ماشینالرنک ایکی یاغنده فاناتلر . بونلر دیکز
 پاراخودلرنقی کبی وینتلردر . ماشینا کوچی ایله
 بو وینتلر ایله ننگانده هوانی بهروب اته طورالر
 وشولای ایتوب شارنی ده یورنلر . وینتلری اوچار
 صاژین اوزونلغنده در . بو وینتلر بر مینوتقه
 ۱۳۰۰ مرتبه ایلانه لر . اگر بر پاراخودنک نگر-
 ماچلری شولای ایله نسه پاراخود ساعتینه ئلله
 نیچه بوز حتی مگ چاقمرلر یورور ایدی . بو
 کیمه ننگ خادملری دورت کشیدر . قوماندان-
 کوبمو کوتاریلورگه ، قاید ویندی تیرلک ایله

باررغه لقنی قاراب طوره . قویروچی . ماشینا-
 لرنی قاراوچی . نهایت شارنی آلپون تولپون
 سلکندرمه سن اچون کرکلی تدبیرلر قیلوچی .
 ایکی ماشیناسی ده اشلنه گانه «کلیمان بایار»
 ساعتینه ۶۰ - ۷۰ چاقمر یوری آلا . بر ماشینا-
 سی غنه اشلاسه باری ۵۰ چاقمر اوتهدر . بر
 کوتاراسه نوشه بیچه ۱۵ ساعت یوری آلا . بوندی
 شار ۲۰۰ مگ صومغه توشه در . «سه په لیلین» ننگ
 یاصاغان دورت هوا کیمه سی بار . بونلر «کلیمان
 بایار» دن شه بره کله . مثلا : آننگ «برنجی سه-
 په لیلین» نام کیمه سی ننگ اوزونلغی ۱۹۱ آرشین ،
 آرقلیسی ۱۶ آرشین ؛ صوغش اچون موافق
 روده یاصالغان . ۹ عسکرنی وایکی پوله مهنی
 اسبابلری ایله طاغوب ، یردن چاقمر یارم یوغاری
 کوته ریلوب طوتاشدن ۹۰۰ چاقمر بارا آلا .
 اگر بوگا رهندن اوچ چیرک ساعت اتورلق
 پرپاس آلسه ، هیچ بر طوپچی فرقه سی بو
 کیمه دن ۱۵ مینوت اتوغه توزه آلمایاچقدر .
 ایکنجی «سه په لیلین» نام کیمه ننگ اوزونلغی
 ۱۹۱ آرشین بولسه ده ایگی ۱۹ آرشین . بونک
 کوتارو کوچی برنجی سه په لیلین ننگدن ۴ مرتبه
 آرتقدر . ۹ صالدات اوستینه ۴ زور طوپ
 و رهندن ساعت یارم آتارغه یتارلک اسناراد
 کوتاروب چاقمر یارم بیوک که منه و طوتاشدن
 مگ چاقمر یوری آلا در . اگر بسو قدروک
 بیوک که کوتارلماسه ۱۸ صالدات ، ۸ طوپ و ۳
 ساعتک اسنارادنی اوچروب یورته آلا در .
 لکن غراف سه په لیلین اوزی بو کیمه لرگه
 «بالارغنه» دیب قاری . حاضر آننگ نظارتنه ،
 گیرمانیا حکومتی یاگا بر هوا کیمه سی یا-
 صاتمقده درکه بو ایکی سه په لیلین ننگ مجموعسندن
 ایکی مرتبه زور بولاچقدر . بونسی ۳۰ مگ
 مکعب میتر [بوی ، ایگی و بیوکلیگی ۴۷ شار

آرشينلى صاوتقه صيوشلى] غاز طوترادر. بونسى ۲۲۰ آرشين اوزونلغنده، ۲۲ آرشين فالنلغنده بولوب ۱۲ كشيى چاقرم يارم كوتاروب رەتدن آروپانك ھر بر پايئختينه باروب كيرى گير- مانياغه فايتا آلاچقدر. بو ۱۲ كشي يائينه ۳۰۰ پودلىق طوب و قورال آلا. اچينه ۱۰ پوله ميت وبولردن برساعت آتارلىق اسناراد صيا. ۵ پو- له ميت اورنينه ۱۵۰ پود بوميا آلورغه مكندر. بونك ايله نينيگنه قروب بولمى ديسكز؟ بوقدر بومبا ايله بتون بر قلعهنى [كرپستنى] خراب قيلوب بولا. حاضرگى اك شەب زهلى ديكز صوغش كيمهسى سالوغه كرك بولغان آچغه غە شوشندى ۴۰ هوا كيمهسى سالوب بولادر. اگر دشمانلرده مثلى كوب بولماسه بوندى ۴۰ كيمه ايله بتون آروپانى اسير ايتو مكندر. بوندى هوا فلوتى آرقاسنده قورى عسكراشكه ياراقسز بولوب فالچقدر. چونكه آنى بر نيچه هوا كيمه- سى واسطه سيله نارمار فيلوبيك آنسات بولاچقدر. ع . ف .

« تنقيد » تيره سنده

« تحرير المرأة » و « المرأة الجديدة » ترجمه لرينه يازديغم تنقيد لرگه قارشى، مترجم ذ. القادري افندى «شورا» ده اوز رديه سيني يازدى. بنم تنقيد لرم ايله ذ. افندينك رديه سنى محاكمه ايتونى اوقوچيلرغه فالدروب، بو دفعه رديه نك بعض نقطه لرى و «ايدل» غزته سنده بحث ايدلگان «قادين» و «خاتون» مسئلسى حقدغه غنه بر نيچه سوز يازمقچى بولام. بن ذ. افندينك ترجمه لريني تنقيد ايتكانه،

بو ترجمه لرده گى قصورلرنك برى، سوزلر آره سنده تناسب اولماودر، ديگان وشوگا، « المرأة الجديدة » ترجمه سينك طشينه يازلغان «ياكافادين» عباره سيني مثال ايتوب كورسنگان و «ياكاسوزى تاتارچه، قادين سوزى توركچه اولديغندن بو ايكي سوز آره سنده تناسب يوق، بو يرده قادين يرينه خاتون ياخود ياكاييرينه يكي يازلسه اولگى صورتده سوزلرنك ھر ايكيسى تاتارلر استعمالنچه و صوغى صورتده ايكيسى ده توركلر تعبيرنچه اولورلر ايدى ده، اوشبو ايكي كلمه آره سنده تناسب حاصل اولور ايدى» ديه يازغان ايدم. بناء عليه بنم تنقيدم بو سوزلر آره سنده غى تناسب گه گنه متوجه اولوب، مترجمنك «المرأة» سوزيني «قادين» سوزى بلن ترجمه ايتوينه اصلا متوجه دكلدر. ذ. افندى بنم تنقيد يمنى دقت ايله اوقوما- ديغند نميدر، نيدر، بن آنى «خاتون» يازمقچى «قادين» يازديغى ايچون موآخذه ايتنه من، ديب آكلاغان ده، شوگار د مقامنده بيهوده يرگه ۱۴ يول يازو يازغان.

ديمك استيمن كه، «خاتون» سوز يهى، ياكه «قادين» سوز يهى درست بن اول مسئلنى اصلا قوزغاتقانم يوق.

ذ. افندينك ياكلشويغنه يينمگان شيكلى، شول ياكليشقه بناء ايتوب «ايدل» غزته سنده خاتون، ايله قادين سوزلرينك لغوى فلسفه لرندن بحث ايتوب اوغراشقان. «ايدل» نك بو مطالعه سى فى نفسه فائده دن خالى اولماسه ده، آنك ذ. افندى ايله بنم آرامك بو طوغرىده نزاع اولديغنى ظن ايدوى ياكليشدر. كورليوركه، «ايدل» ده گى مطالعه نى يازوچى ذات بنم تنقيد لر يمنى اوقومقچى، يالكز ذ. افندينك جوابلر ينى غنه اوقومشدر. برقسه بو ياكليشغه مرتكب اولماز ايدى.

آ کلاشیلدیغی حالده، فصیحلرنڭ فصیحی، بایغ لرنڭ بلیغی اولان الله ذوالجلال نڭ سوزلری تېوشی کبی آ کلاشلما سین ایمشر!! شولایوق مترجملرنی، مؤلفلرنڭ کتابلرینی یازغان چاقه کوکللرنده جولان ایتنکان حسیات و اینجه معنالرنی ترجمه ایتمدیگری ایچون هیچ کم انتقاد و موآخذه ایتمیدر.. بلکه شول کتابلرده یازلغان سوزلرنیگنه بوزمیچه و معنالرنی اوزگه رتمیچه ترجمه ایتمولری طلب ایتمه در. ترجمه تیلی ایله اصل کتاب تاینی یاخشیلاب بلیگاندە بو اشنڭ بیک قولای اولویندە شبهه یوق در.

بن اصلا حرفیا ترجمه ایتو طرفنده توکلیم. هر تیلنڭ اوزینه خاص بر اسلوبی و طرز افاده سی اولدیغنه بیک نق اشانام. شونڭ ایچون عربچه دن ترجمه ایدلگان بر کتابنڭ سوزلری صرف تاتارچه اولدیغی حالده، اسلوبی عربچه اولسه، بن آنی یاخشی ترجمه دیب آیته آلمیمن و قاسم بک امین اثرلرنیڭ ترجمه لری شول قییلد نره ک دیه اعتقاد ایتمه من. لکن معنانڭ اوزگه رتلوینه اصلا راضی دگلم. آندن سوڭ، عباره لرنڭ اصلده غی کبی روح و قوتلرنی ترجمه لرده ده مطلقا صاقلارغه کرک دیمن.

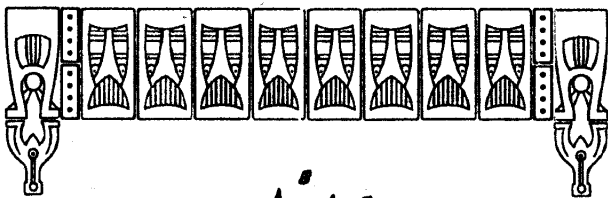
ع. بطل

سوز مناسبتی کیلگاندە شونیده ایتوب کیتیک که، مشهور سیاح ابن بطوطه، اوزبک خان عائله سندن خبر ویردیگنده بو کلمه نی «خاتون» دیه ضبط ایتمه در. شول قدریسی وارد که، آنڭ سوزندن آ کلاشلدیغینه کوره اول زمانده «خاتون» سوزی خانم، بیکه، بانو سوزلری معناسنده ره ک استعمال ایلمشدر. بناء علیه، ذ. افندیڭ دیدیگی کبی عزت و شرف معناسی «قادین» مفهومده اولمیچه «خاتون» مفهومده اولادر.

«خاتون» سوزینڭ اصل معناسی تگیله ی اولسه ده، سوکندن مطلقاً «مرأة» و «زوجه» معناسنده استعمال ایدلوب کیتوی بیک جائزدر. شونڭ ایچون بو طوغریده «ایدل» نڭ فلسفه سی و «قاتن» سوزینی اوستون چغاروی بزچه بیک ده مقبول دگلد.

ذ. افندی دیور: «ترجمه نه قدر ماتور و نه قدر مقتدر محرر فلمیله ترجمه ایدلگان بولسه ده، مؤلفنڭ فکرینی تمامیله آ کلاتمق بو کوننگه قدر هیچ کمگه میسر اولمامشدر. مؤلفنڭ حسیاتنی آ کلامق، کوکلینه خطور ایتنکان اینجه معنالرنی تعبیر ایتمک پک مشکل بر خدمت در.»

ذ. افندیڭ بو سوزی، قرآن گه ئله نیچه جلد تفسیر یازدیقن و مک تورلی تاویل و توجیه لری یورتدیکن سوگره ده «همانده الله تعالانڭ بو سوزلردن مقصدینی بلیک دیب کیسوب آیته آلمیمن، بلکه آنڭ مرادی باشقه چه در!» دیگان مصنفلر سوزینه بر آزاوخشیدر. مصنفلرنڭ بو سوزلری اوستدن قاراغانده الله و آنڭ کلامنی مدح ایتو کبی کورونسه ده، فی الحقیقت ذم دن باشقه بر شی دگادر. متنبی و معربلرنڭ اوز مقصدلری بزچه آپ آچق

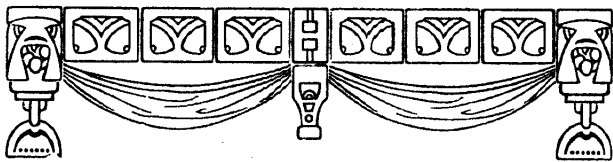
بزم
بیر و بزم

بالا اوینچقلرینه دقت

بزم، بیک کوب فائده سز وزمانی کچمش شیلرگه اهمیت بیر و ب شونڭ ایله اشتغال ایتمدیگمیز

تخیل ایتدردیکی ایچون سویهر وشونڭ ایچون فولندهغی قور چاغینه فارشی بر محبت حس ایهر. آنالرندن آغان آنالقی درسینی قورچاقلرینه تطبیق ایدوب قارارلر. بعضا: اورشور وقینار، بعضا سویهر وآشانتقان کبی ایتهر، یوقلاتور. قسقه سی: قورچاقلرنی برکون بالالرنی سویه چک توسلی سویهر.

حکمان برسی: «تربیه لی آنا بولاچق بر قز، قورچاغی ایله اویناغاندوق بیلگولی بولور» دیمشدر. شونڭ ایچونده بالالرنڭ قورچاقلری ایله بولغان معامله سینه آنالری دقت ایدهرک: نچار معامله ده بولونسه لر تنبیه ایدهرگه، یاخشی و تیوشلی معامله ده بولونسه لر تقدیر قیلورغه تیوشدر. بونڭ ایله آنالر، بالا لرنڭ کیله چکده تربیه لی آنا بولولرینه فارشی گوزل معامله گه اوگره نولرینه خدمت ایتکان بولورلر.

مژده و مخاره

«تاشکنند» تیمر یولندن: «شورا» نڭ ۱۸ نجی عددنک کاتب چلبی ترجمه حالی یازلیدی. فقط بو یرده «چلبی» کلمه سینى تحقیق ایدوب اوتماک لازم اولدیغی حالده بو طوغر وده بر معلومات ویرلما مشدر. بو کلمه فانغی لغت اولوب معناسی نه دیمکدر؟ ع. مردانوف.

«شورا»: «چلب» و «چالاب» کلمه لری عربی و سربانی «صلیب» سوزلرنڭ اصلی اولان

حاله اوزمز ایچون اڭ لازم ودقت ایدلورگه تیوشلی اولغان نرسه لرگه اهمیت ویرمه دیکمز معلومدر. مثلا- بالا تربیه سینده ئلله نیندای خرافات و مضرتلرغه ارتکاب ایتسه کن اول خصوصه اڭ مهم رول اویناغان بالالرنڭ اوینچقلرینه اهمیت ویردیکمز یوق. بالالر، یغلاب یا اویناب آنالرن بورچی باشلاسه لر قوللرینه برشالدرلر. وق یا که بر قورچاق طوندریلا، اُگر اول شونڭ ایله یوانسه آرتق آناسینی بورچوماسه شول بیتنه، باشقه سینه دقت ایتکان یوق. حالبوکه تربیه عالملرنڭ سوزینه کوره: بالالرغه اڭ ایلك تربیه درسی بیرگان و مدنیت حسینی سیزدرگان نرسه بالالرنڭ اوینچقلریدر. اوینچقلر آراسنده اڭ اهمیتلیسی قورچاقلر ایدیکی شبهه سزدر. حتی بعضیلر- آدم بالاسینڭ اڭ ایلكگی اوینچقی قورچاقلر بولدقنی دعوا ایتمکده ومونى موزه خانه لرده اوینچقلقغه متعلق نرسه لرنڭ اڭ ایسکیلری قورچاقلر ایدیکی ایله اثبات قیلمقده در.

(مصر قدیم و هند خرابه لرنده آثار عتیقه عالملری طرفندن طابلقان، آغاچدن اشلنمش قورچاقلر انگلتره، گیرمانیا و فرانسیه موزه خانه لرنده کوبدر). حتی آفریقا وحشیلری بالالرنڭ اوطون آغاچلرندن قورچاقلر ییاصب شونلر ایله اوینادقلری سویلنمکده در.

ایشنه بونلر، (خصوصا قز) بالالرنڭ قور-چاقلر ایله اوینالری طبیعتلری متقضاسندن ایدیکن اثبات ایچون یتسه کیرک، حکمان مشهور (فره دریق که یرات) «بالا- لرنڭ اوینولری و اوینچقلر» آدلی کتابنده- قز بالالرنڭ قورچاقلر ایله اویناوندهغی اسباب طبیعیه نی بیک یاخشی ایضاح ایتمشدد. قز بالا: قورچاقلرن اوزینه آنالقنی

اڭ فائدهلى واڭ گوزل اولانلرنيڭ اسملريني يازوب اداره گه يوللامقلى، اوقوچيلرندن رجا اولنمىدى. اوقوچيلرنيڭ اكرى ومطالعه ايله مشغول ذاتلر بو بابده البته اوز فكلرلريني اداره گه تقديم ايتمىلردر. بن اوزمده اوقوچيلر جمله سندن اولديغىدن آز مناسبت ايله اوشبو جهل لرنى يازمقنى موافق كوردم: زمان واحوال دنيا دن هيچ بر خبرم اولمادىغى بر وقتده اليمه «سليمه» نامزده بر اثر نوشدى. قزان شهرنده مطبوع اولان بورساله نى مبالغه يوقدر، شوق ولت ايله يوز دفعه اوقودم. بوكونده بنى ادبى اثرلر ايله اشتغال ايدر گه سبب اولان شى اوشبو «سليمه» در. ذا كر افنديڭ «التاج المرصع» نام ترجمه سيني مطالعه ايدوب بر آز فائده آلم. «تحرير المرأة»، «المرأة الجديدة» تر. جهل رينى ده آلوب اوقودم ايسه ده بو ترجمه لرنىڭ چغشسز ايدىكلرى انكار ايدلماز. ترجمه لره كوره اصل عربيلرى دها گوزل و آچىق آكلانمقده در. بونىڭ سببى: ترجمه لرنىڭ حرفى اولديغىدر. حالبوكه ترجمه لرموسى افندى جارالله وع. بطال افندى ترجمه لرى قىيلندن يالكز مضمون آلوبك شونلرنى تركيچه اسلوبك ترتيب ايدلنور گه تيوشلى. بو وقت، اثرلر گوزل چىقاچغنده شبهه يوق.

«میان عبدالاول الغفارى الاقاوى»

**

سىمى پولات دن: كتاب و رساله لرنى، مؤلفلرنيڭ رخصتلرندن باشقه ترجمه ايدوب باصدمق خلاف نظام دگلميدر؟

«فيض الرحمن موسين»

«شورا»: روسيه ده بو كون گه قدر. يورمكده اولان نظاملره كوره ترجمه لر، مستقل تاليفلر سانالمقده در. شويله ايسه ده رخصت آلىق ادبى جهندن لازم ايدىكى انكار اولنماز.

«چايايا» دن آلمشدر. سر يان ميسيونيرلرى بر زمانلرده تركستان ولايتلر ينه كروب سر يان يازوى اوگرتدىكلرى و خرسىانلق نلقين ايللا. دىكلرى سببندن «چلبى» سوزى «الله تعالى گه منسوب» معناسنده اوله رق استعمال ايدلور گه باشلامشدر. ترك قوملرى اوزلرنيڭ «اوغان» كلمه لرى يرنده «چلب» و «چالاب» سوزلريني يورتور اولمشلر. بناء عليه «چلبى» سوزى خرسىانلىق يادكارى و ميراثيدر. اوشبو سبب ايچون اولسه كرك بو كونگى توركلر بو كلمه نى تاشلامشلر و بونىڭ يرنده ده «افندى» كلمه سيني استعمال ايدر گه باشلامشلردر. بعض كيمسه لر فكر ينه كوره «افندى» هم نمسه لرنىڭ «فون» لرنندن و بعضيلره كوره طوغر يدن طوغرى غرىقلردن آلمش ايسه ده دىنى تعبير اولمادىغى جهتله بونى قوللانمقندن احتياط ايدلما مشدر.

**

«كوكماره» دن: ۱۸ نچى عدد «شورا» ده «مكه» دن يازلمش مکتوبده خطا وارد ر ظن ايدرم. جلال الدين المحلى «كهف» سوره سندن باشلاب آخري نه قدر تفسير يازمشدر. صوگره قرآن شريفى ابتدا سندن تفسير فيلورغه باشلامش ايسه ده فاتحه سوره سندن اوتنه آلماي وفات ايتمشدر. سيوطى ايسه «بقره» سوره سندن باشلاب «اسرا» سوره سنىڭ آخري نه قدر فالان قسمنى تمام ايتمشدر. محلى تفسيرى ترتيبى ايله فاتحه تفسيرى آخره قويلمش. جمل سوزنك خطالى يوقدر.

محمد حنفى مظهر «پچاق» قريه سنده خطيب.

**

قراسنو اوفيمسكى دن: «شورا» اداره سى طرفندن بو كونه قدر اوز تيلمزه يازلوب مطبوعات عالمه چىقمش ادبى اثرلردن اوز ظنلرنجه

بولدی . اسپانیاده اسکی حکومت اش باشندن توشدی . اولدقچه حریتپرور یگی مینیسترلر فویلوب، یگی ملت مجلسنه ده کوبسی ترقیپرورلر صایلانمقده در . حکومت اوزگارو سبیلی اسپانیانک فاسغه هجومی ده بر درجه طوقتانلدی . اسپانیوللر ایله عربلر آرهسنده صلح بولو امیدلریده یوق دکلدر .

فقط بونک بتووینه فاسده ایکنچی بر فتنه فوزغالوب طوره : حاضرگی فاس سلطانی مولای حفیظنک آغاسی اوزینه طرفدارلر جیبوب اختلال چغارغان . مولای حفیظنی تختدن توشوررگه تلی . بو حال دوام ایتسه فاس اشینه بنه دن یاوروپا- لولر فاتناشورلر .

یونانستانده چققان عسکر اختلالی ده زور شاوشوغه سبب بولدی . گریک آفیتسرلری یاش ترک آفیتسرلرندن کورما کچی سوز برله شوب حاضرگی حکومت که فارشو اختلال ایتدیلر . بر چوق اصلاحات طلب قیلدیلر . بحریه آفیتسرلر نندن بر نیچه کشی ایکی اوچ صوغش پارا خود- لری ایله حکومتنک قورال اسقلادینه هجوم ایدوب نفوذنی اوز قوللرینه آلماقچی بولسه لرده بولدره آلمادیلر . حکومت بونلرنی باصدی . اختلاچیلر طوتیلوب حکم گه بیرادیلر . یونانستان افکار عمومیه سی بونلرنی روحلاندره آلمادی . یونانستانغی عسکر اختلالی بر طرفدن حاضرگی حکومت که وبر طرفنده یونان حکمداری عائله سینه فارشو اولدیغندن زور بر چوالولر چغاررغه سبب بولاچق ایدی . فقط یونان حکمداری عائله سی یاوروپا حکمدارلرندن کوبسنه قرداش اولدیغندن عسکر اختلالی یاوروپا افکار عمومیه سینک حسبن توجهنه مظهر بولا آلمادی . شول سببلی حاضرگه کوب ثمره سی کورلمی . یونانستانده شوندی چوالولر بولوب

بورای اویازندن : - کچن ییل ۷ نچی عدد «شورا» ده پولشه مسلمانلرینک، تیمرلنک واقع سند فارالبوب ده سوکره دن لیتوا کنازی ویطوفت طرفدن بیغولمش کیمسه لردن عبارت ایدیکی سویلانمشیدی . بوییل ۸ نچی عددده یوسف افندی بونلرنک قریم مسلماناری اید- یکلرینی سویلار . بو ایکی سوزنک قانغیسی در سندر ؟

«محمد صلاح اژدانوف»

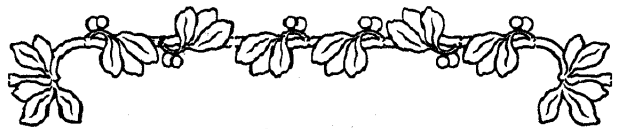
«شورا» : - بو طوغروده اولان اختلافی ، روس مؤرخلرینک اختلافلرینه مینیدر . آثار قدیمه یا که رسمی کغدار شهادت ایتما دیکی تقدیرده تاریخی روایتلرنک برینی جرح وایکنچیسنی ترجیح ایتمک مشکلدور .

**

آیا کوزدن : - ۱۶ نچی «شورا» ده مسجد افسانک عصر سعادتدن ۵۰۰ ییل مقدم خراب ایدلیدیکی بیان ایدلمش . بونی خراب ایدنلر کیملدر ؟ بیان بیورامقنی رجا ایدمه ز .

«عبدالصمد عباسوف»

«شورا» : - ابن خلدون تاریخینه مراجعت ایتسه کز مشکلکوز شاید بر قدر دفع اولنور . (ج ۱ بیت ۱۷۳) .

ایمان سبی

اسپانیاده «فهرر» اسملی بر سوسیالیست نک حکومت طرفندن اعدام ایتلووی بتون آوروپا افکار عمومیه سینه فنا تأثیر ایدوب اسپانیا حکومتی نک مسلکگن آلماشدررغه سبب

سیاستنی طاشلارغه تلاماوی روسیه ایله ترکیه آرسنک تیزدن صمیمی دوستلق حصولینه مانع بولادر. روسیه ایمپراطوری حضرتلرینک ایتالیاغه باروب، اتفاق مثلث ارکانندن بولغان بر حکومت رئیس ایله کوریشووی و خبرلرگه بناء، بونلر آرسنده بالقان و گرید مسئلهلری حقنده بر درجه موافقت حاصل بولووی یاوروپا و باخصوص گرمانیا و آوستریا سیاستنه یخشوق نق تأثیر ایتدی. آوستریا ایله روسیه آرسنی دخیده نغراق صونا توشدی. چونکه روسیه ایتالیا حکومتلرینک مقصدلری آوستریانک شرقغه طابا هجو مینه مانع اولمقدن عبارتدر.

اقصای شرق ده طنچ توگل. روسیه نك مالیه ناظری مانجور یاده یوروب بر طاقم مسئله لرنک حلی ایله اوغراشمقده در. یاپونیا نك الڭ بیوک سیاست آدمی اولان کناز «ایتو» نك قوره یاده قوره یالیلر طرفندن اوتریلووی یاپونیا بیک یمان تأثیر ایتدی. آمریکا ایله یاپونیا آرسیده طنچ توگل.

اشلرنک الڭ کوکلسزی، حاضرگه، ایرانددر. یگی حکومت تشکل ایتوب کوچله نوب یته آلمی. عسکرده یوق، آقچهده یوق. یگی اداره دشمنلری مملکت نك توری بیرلرنده فتنه چقاروب طورهلر. «اردبیل» مشروطه دشمنی رحیم خان و شاهسوء نلر طرفندن ضبط و یغما ایتلیدی. بوکا قارشو بارغان ستارخان بر نرسهده اشلی آلماینچه تبریزگه قایتدی. «اردبیل» ده گی روس تبعه سن و روس منفعتن صاقلار ایچون روسیه یگیدن شول طرفلرغه عسکر کرترگه مجبور بولدی.

روسیه نك داخلنده غوسودارستوننی دوما آچیلوب اشکه باشلادی. باشلاب یر مسئله سن قارادیلر. صکره ترتیبی ایله باشقهلری قارالاچقدر.

طوروی، عسکر ایله حکومت آرسنی بوزولووی یونانستان عسکرینه یاوروپانک حسن توجهسی کیهووی گرید مسئله سندن طولایی ترکلر ایچون بیک فائدهلی بولوب چقا و شوندی بر فرصتدن استفاده ایدوب گرید مسئله سن ترکیه اوزی دیگانچه حل ایتدروب فالورغه تلاسسه موفق بولووی احتمال طوتیلده در. واقعا صوڭ خبرلرگه کوره، ترکیه یاوروپا حکومتلرینه مراجعت ایدوب بو مسئله نك حلی آشقردیغی ایشدلمکده در.

ترکیه نك داخلی ادارهسی کوندن سکون توزه لوب حکومت کسب قوت ایتدگندن، یاوروپا حکومتلریده گرید مسئله سنده یاش ترکلر نك خاطرلرن بتونلای صندررغه اوخشامیلر.

روسیه ایمپراطوری حضرتلرینک ایتالیاغه باروب ایتالیا قرالی ایله کوریشووی، بارغانده وقایتقاندی استانبول بوغازلرندن یا که آوستریا آرقلی اوتماوی سیاست عالمنده تورلیچه تفسیر ایدیلوب تورلی معنالر بیرلیدی.

باشده ایمپراطور حضرتلرینک سلطان ایله کوریشه چگی، سلطاننک یالطهغه کیله چگی، ایمپراطورنک استانبول غه باره چقی، یا که استانبول آرقلی اوتوب سلطان ایله کوریشه چگی کوب یازلسهده، بو اشلر بولهادی. یالکز یالطهده، سلطان طرفندن کیلگان ایلچیلرنی قبول ایتو ایله اکتفا اولندی. واقعا، بو ملاقات که ده کوب اهمیت بیرلیدی. فقط نی ثمرهلر کوریله چگی حاضرگه معلوم دگلدر. بوغازلر مسئله سی، آنا طولی تیمر بوللری مسئله سی، گرید مسئله سی وسائرلرنک مذاکره گه قویانغانی آچیق بلنمیدی. هرنه قدر روسیه ایله یگی ترکیه آرسنده دوستلق حاصل ایتارگه طریشلسهده، بو چیکل بر اش بولورغه اوخشامی، عصرلردن بیرلی کیلگان دشمنلق و باخصوص روسیه نك اصلاویان حامیلگی

تاریخ عثمانلی

عثمانلی تاریخی حقیقده، بو کونگی سلطان محمد خامس، ترکیا تختنه چیقدیغی صوڭ بر اورنگ: «شهراده لگم وقتنده کوننه اوچ ساعت، تاریخ او قور ایدم، بومناسبت ایله عثمانلی تاریخ لرینی تمام کوردم. بو تاریخلرده که چیلک پک کوبدر همده عثمانلی و ترکیا احوالنی کامل صورتده بیان ایدن تاریخ کتابی ده یوقسدر. اوشبو سببندن قاعده سی، دلیل و فلسفه لری کوسترلرک یارلمش بر عثمانلی تاریخی یازلمه سینی کوکلم آرزو ایلر. اوشبو تاریخنگ هر جهتدن مکمل اولمه سی مطلوب ایدی. بناء علیه اڭ معلوماتلی و عالم ذاتلردن عبارت بر هیئت علمیه تاسیس ایدوب شونلر طرفندن بر عثمانلی تاریخی ترتیب ایتدروب بتون مصرفینی کندی کیسه مدن ادا ایده چگم» دبه سویلادیکنی ترکیا غزته لری یازمشلر ایدی. واقعا صوڭ یازلمش لری اولگیلره کوره دخی درست و کامل اولمقی لازم کلن تاریخ کتابلرینک استبداد و طوتمش سیاستلرینه کوره ترکیاده صوڭ باصلمش تاریخلر بو قاعده ننگ خلافنده اولارق تمام تحریف ایدلمش و بوزلمش صورتده اولدقلری معلومسدر. استبداد سیاستنه موافقت ایدرگه مجبور اولمغله ترکیا مؤرخلری و هاییلر حقیقده غایت فنا ویا گلش خبرلر نشر ایتمشلر ایدی. بو ایسه یالکز بر مثال اولمق اوزر، ذکر ایدلنور. یوقسه ترکیاده باصلمش تاریخلرده اصلسز خبرلر صانسزدر. هر حالده سلطان مرادینه موافق «عثمانلی» تاریخی یازمق ایچون دبه اوشبو کونلرده ترکیانک اڭ فاضل و ادیب آدملرندن عبارت بر جمعیت تاسیس ایدلدی. اوشبو جمعیت، عثمانلی تاریخینه مأخذ اولورغه صلاحیتی کورلمش شرق و آوروپا

لسانلرنده نه قدر تاریخ کتابی وار ایسه، آوروپا موزه خانه لرنده نه قدر آثار عتیقه اولنور ایسه جمله سندن استفاده ایدرگه قرار ویرمشدر. ترکیا و آوروپاده اولان کتبخانه لرده نه قدر فول یازمه اثرلر اولسه جمله سینک فهرستلرینی آلدرمق ایچون ترک ایلیچیخانه لرینه حکومت اسمندن کاغدلر یازلمشدر. تاریخ عثمانی جمعیتی بر فاج شعبه لره آیرلوب هر برینه مخصوص خدمتلر تعیین ایدلنه چکدر. «آثار قدیمه» شعبه سی اعضا لری ایلسکن بیرو ترک قومی یاشامش برلرده تفتیش و تتبع ایله مشغول اوله چقلر اوشبو سببندن ترکستان، قزاقستان صحرا لرنده، جایق وایدل بویلرنده خصوصا «بلغار» شهر ی اطرافنده ایسکی ترک اثرلرینی تیکشیره چکلر و آوروپاده یوروب مشهور موزه خانه لردن هم استفاده ایده چکلردر.

**

یانغن - صوڭفی چارک عصر ایچنده شمالی آمریکا جمهوریتنده گی یانغن (پوزار) لردن ۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ روبلک ضرر بولمش در.

**

ات - اتلرنک توری ۱۸۹۱غه يتوشمشدر. هر قایوسینک مخصوص اسملری بار. کوبسینک عادتلرنده ده باشقهلق بولادر.

**

زا کازنوی خطر ایچون یاشچک - ژبنگر یه ده قودور اسملی کشی پوچطه ده کشیسز زا کازنوی خطر آلور ایچون آفنامانیچسکی یاشچک یاصان. خط صالا طورغان کشی بونک بر برندن خطینی صالوب ایکنچی برتیشکن تیوشلی بولغان آقچه نی توشرگاچ توتقاسینی بور. غانندن صوڭ یاشچک ایچنده خطغه نومر صوغلوب پوچته پچاتی باصله وشولوق نومیرلی

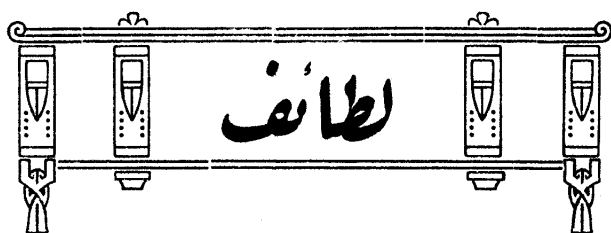
فقط ۵۹۹۰ غرادس اسسپللكه مالكدى. لىكن بو اسسپللك ده آز توگل: ۱۰۰ غرادسده صو فائىنى باشلاغانلغىن كورساتوقوياشنىڭ حرارتى ده ايس كيتكچ ايكانلىكىنى آڭلاتادى.

صنايع نفيسه، ايچون - پيتر بورغده، روس صنايع نفيسه سنى ترقى ايتدىر وگه خدمت ايچون «قوينجى» جمعيتى آچىلادى. «قوينجى» اوزى زور بايلردن بولوب بوجمعيئكه ۱۷۵ مڭ سوم اغانه قيلمىش ويل صايون شونڭ پراسيئتلر - ندىن، روس صنايع نفيسه سنى نڭ ترقيسى ايچون اغانلر قىلورغە امر ايتمشدىر. شويله كه: هر يىل روسيه ده اڭ نفيس نرسه، خصوصا رسم ياساغان كشيگه ۳ مڭ، آندىن صوڭفسيئنه ۲ مڭ، اوچونچيسنه بر مڭ سوم هديه و برنجى لىكىن آلوچيغه دىخى بر آلتون ميدال بيرييله چكدر. باشقه ماتلرده صنايع نفيسه نى شوشدى يوللر ايله ترقى ايتدىرگانلر. بوندى يوللر بولماغانده قورى تله وهم دردايله گنه كوب اش چقمايدىغىنى تارىخ كورساته در. شونڭ ايچون مسلمانلار آرسنىك صنايع نفيسه آلغه باراچيغىنى كونوب بولمى.

كۇيتانسده خطنى سالوچيغه سيكروب چقادى. آقچە سالغان وقتده شولوق زورلقده و آغرلقده ايكنجى بر يالغان آقچە سالوب خطنى قالدروب كۇيتانسە آلوى ممكن بولماسون ايچون ياشچك نڭ آقچە توشه طورغان يوللر ينه ماگنيئتلر قويالغانغە تيوشلى آقچە نى غنه قبول ايتهدىر. اگرده براو يالغان آقچە سالسه ماگنيئت آقچە نى ايكنجى يولغە بيروب توتقانى بورغانده خطى ده هم آقچە سيدة برگه ايكنجى بر يردن كبرى آتلوب چقالر. بو عجائب آپارات بوكونده پاريز پوچتەسيئنه قويلوب صالماقده در.

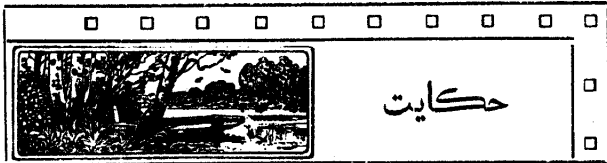
هواده اوچو - بويل هواده ياريشوده اوزغانلرغە بيريلىگان همه پريزلر ۲۱۷ مڭ صوملقدىر. بونڭ ۵۰ مڭ صومن «فارمان»، ۴۰ مڭ صومن مشهور «بلر يو»؛ ۲۰ مڭ صومن قورتيس، قالغانى لاتام و باشقه لر آلمشدر. فارمان صاق اوچا، بلر يو بيك اوستا؛ لاتام ايسه بيك باشسىز بولوب اڭ يوغارى منوچى اولدىر. تورلى اورنلرده شەب اوچوچيلرغە بيريگه ديسه حاضر لانوب قويولغان پريزلر ۵۰۰ مڭ صومدىن آرى بولوب ۳۴۰ مڭى فرانسيه ده ۱۹۰ مڭى انكلتره ده، قالغانى باشقه مملكتلرده در.

قوياش ويولدىلرنڭ اسسپللكى - بوگاچه هيئت عاماسى قوياش ويولدىلرنڭ اسسپللكىن تخمينا گنه ايتوب بو حقدە كورساتكان حسابلر ينىڭ درستلىگىن اثبات ايتە آلمايلر ايدى. شوشى كونلرده ياش حكمت طبيعیه علمه اسندن «نورمان» بونلرنى دب درست ايتوب كورساته تورغان آلت ايجاد ايتمشدر. اول قوياش ايله ۶۰ قدر يولدىنڭ حرارتىن اولچاب قاراغان. آرە دە اڭ صوغى قوياش بولوب چقمشدر. مثلا، «پەرسەى» يولدىلر هيئتى نڭ «دە لتا» اسملىسى ۶۰ مڭ غرادس اسسپللكه مالك بولغانده قوياش

فرانسىلرده ايسكى محررلردن بىرى بر حكاييت يازوب عموميت ايله خاتونلردن كولمىش ايدى. شول وقت پادشاهينڭ سراى خاتونلرى بوگا پك آچيغلاندىلر هم ده سراى غە كتورتوب اوز قوللرى ايله قىناب آچو آلماقنى پادشاهدىن اوتندىلر. پادشاه، خاتونلرنڭ مرادلر ينى بيريئنه كتورمك ايچون محررىنى سراى غە كتوردى و طشقى

وامبری طرفندن ترتیب ایدلمش پروغرامده تاریخ، فلسفه، اقتصاد سیاسی فنلرنی کوردیکنده اورنندن سیکروب طوروب: «رشید اقدی! بوفنلر بزم مسلمانلر ایچونده، خصوص بنم ایچونده فائکلی اولماز، بونلرنی توشررگه کرک!» دیمش. بوکا جواب اولهرق وامبری! «افندم! تاریخ، فلسفه و اقتصاد سیاسی اوقومامش شادگردلر احمق اولوب يتشه لر، احمقلر بیتشدرلر ایچون سزاردده مدرسه لر کوب، تکرار یگی بر مدرسه تأسیسنه حاجت کورلمی!» دیمشدر.

قارتلر ایله یاشلار مصاحبه سی

(تولستوی اثرندن اقتباساً)

کونلرنک برنده بر شهرده بر بای یورتنده قوناقلر جیولمش ایدی. بونلر، طورموش طوبغروسنده جدی صورتده سویلاشه باشلادیلر. بو مجلسده بولغانلرنی وبولماغانلرنی تیکشروب، اوز طورموشندن وجدانی رضا بولغان بر ذات تابمادیلر. بونلرنک هیچ برسی، اسلامیت قوشقانچه ترکک ایتدیکنی دعوا ایته آلمادی. بونلر همه سیده اوز طوغرولرنده غنه قایغردقلرنی و عموم طوغروسنده قایغرمادقلرینی اقرار ایتدیلر. مجلسده اولان بر یاش یکت: «بز، نه ایچون بو روشلی ترکک ایده مز؟ نه ایچون اوزمز مصلحت کورگانچه ترکک ایتیمیز؟ بز طورموشمزی نلادیکمزچه اوزگارتیه آلمیمزمنی؟ بزنی الک هلاک ایتکان نرسه بایلیق و ایرکه لک، اسراف کبی شیلدر، بزم بو ترککمز وجداننی رضا ایده و روحغه لذت بیره طورغان ترکک توکلدر.

کبوملرنی چیشندر توب خاتونلره: «ایسنه دیکگن قدر فیناگز فقط آراده الک یامسزگز ایک اولهرق کینی باشلامق شرطدر، باشلاگز!» دیدی. اون دقیقه، یکرمی دقیقه اوندی قوللرنده اولان تایاغی ایل باشلاب فیناچی اولمادی. پادشاهده بحررگه: «فینامیلر، ایدی کینوب قایتوب کیت!» دیدی.

۵۵

قارت حاجیلردن بری اوزینک پک سویه طورغان یاش خاتونینی یانینه چاقروب: «بلکه بن بوخته لگمدن شفاتا بام، اگرده وفات ایتسم اوزمنک خدمتمزده اولان عبدالله غه واررسین، پک اوکغان یکیتدر!» «اوزمنکده خاطرمده، کوبدن شونی فکرلب یوریم!» دیمشدر.

۵۶

برقارت اوزینک یاقین بر دوستنه: «اوغوم نک ذهنی، فکری و بیلمی تمام برنده فقط یالانچی چیقدی، یالانچی آدم قولندن هیچ اش کلهماز!» دیدیکنده دوستی ده: «اویله ایسه اوغلکی سیاست آدملری آراسینه کرگز! سیاست عالمنک یالانچیلق قدر معتبر بر نرسه یوقدر!» دیمشدر.

۵۷

بهادرلغی ایله مدحانوب یورمکن اولان بر یکیت، فارشوسینه دشمنی کلدیکنی کوروب بر طرفه یوکررگه باشلاش. یاننک اولانلر: «نیچون قچاسین، بهادرلغک نه یرده!» دیدکلرنده «آیاقلرمده!» دیه جواب و یروب یوکرمشدر.

۵۸

تخت که چیقدیغینه یکرمی بیش ییل تولدیغینه یادکار اولمق ایچون سلطان عبدالحمید بیوک بر مدرسه تأسیس ایتمک فکرینه کروب مشهور مستشرق وامبری غه بو مدرسهده اوقولاچق درس لر حقنک پروغرام نوزورگه بیورمشدر.

فارتنگ عائلی و اورتا یاشلی ایکنچی اوغلی
 آتاسینه خطابا: «سز درست ایته سز یاش کشی
 تخر به سز اولدیغندن یا گلو شماسی پک یاقیندر،
 همده عادتده یاشلر ثباتسر بولدیغندن آنلرنک
 بر اشکه قرار بیرولرینه ده انابت یوقدر، شولای
 بولغانده ایسکی طور موشنک ناچار لغنی و ایسکی
 طور موشنک عاقبتنده بر تورلیده خیر مأمول توگل
 ایدکنی همه مزده اقرار ایتدک، بناء علیه بو طور موشنی
 اوزگارتو تیوش بولادر، یاش کشی احتمالکه
 اوز خیالینک نتیجه سنی سویله گاندر، ایشته بن
 پک یاشده توگلمن هم سویلمک اولدیغم نرسه ده
 خیالغنه توگل بلکه بر آز. تجربه ایله تآکید
 ایدلش شیدر، شونک ایچون قولاق سالوگزی
 اوتنه م: بنم حاضرگی طور موش بر تورلیده
 وجدانمنی رضا قیلا آلمیدر بکا راحتک ویرمیدر،
 بو طور موشدن نرسه کوتارگه کرک؟ ایرته دن
 کیچکه حدلی اوزنک عائله لرنک ایچون قایغراسن،
 نورلی مشقتلر چیگه سن شولای بولا طور و بده
 عائله لرنک آله کیتو یوق، کوندن کون آرتقه
 کیتمکده لر، ملت ایچون قایغرو لر و ملت گه فائز
 ایدوگه طرشولر بر یاقده طورسون، اوزنک فائز
 ایدم دبه ملت که نه قدرلی ضرر لر ایدم سن.
 شول سببلی یاش بیکیت اینکانچه، طور مشنی بالکل
 اوزگارتوب عائله طوغروسنده قایغرونی بر یاقفه
 قویوب ملت طوغروسنده قایغرونی آله آلساک
 نیچوک بولور ایدی؟» دیدی.

شول مجلسده اولان بر قارچق، بوگافارشو:
 «عائله مشقتنی تارتا باشلاغاچ بو کبی فکر لر
 بار کشینکده باشینه کیله در لکن یوق بار حیل لر
 ایله عائله نی بالکل ناشلامق انسانیت توگلدر،
 عائله لی کیسه گه عائله سنی تریبه قیلمق البته
 بورچدر، عموم ایچون قایغرمق بالالر کشی
 بولوب یتکان سوکنده تیوشدر» دیدی.

تکرار ایده من که: بز نه ایچون بولای ترکک
 ایدرگه؟ الله تعالی دن بیرلگان حیات نعمتنی،
 نه ایچون بولای تلف ایدرگه؟ یوق بن ایسکیچه
 ترکک ایدونی تلامیم، باشلاغان اوقونی ناشلیم؛
 چونکه اول اوقو بنی عذابلی طورغان، همه مزده
 آندن شکایت اینک طورغان، الگی خیرسر طور.
 موشقه آلوب بارادر، همه ماللرنی قالدروب
 اول یرلرینه، فقیر فرنداشلر ایله برگه ترکک
 ایدوگه کیتهم، مسلمان فرنداشلر ایله برگه اشلرم،
 قول کوچی ایله کسب ایدوگه اوگره نرم، بیلگان
 قدر علمنی فقیر فرنداشلر ایله بر تیگز اولدیغم
 حالده آنلره تعلیم ایدرم، ایشته بن شولای
 ایدوب مسلمان فرنداشلر ایله فرنداشچه یاشارم»
 دیدی. همده «بن شوکا قرار بیردم، بو طوغروسده
 سز نه ایته سز؟» دیه شو مجلسده گی آتاسینه
 خطاب ایتدی. یکتنگ آتاسی: «نینک یخشی،
 لکن اوستدن اویلیسن، سن طور موشنک نه
 ایدیکنی بیلمادکن بو فکرکنی فعلیت که چغارو،
 ینگل بر اش دبه طن ایدم سن، بو کبی اشلرنی
 سویلمک ینگل ایسه ده، اشلیمک بیک آغردر، سینی
 بو کبی خیاللره توشورگوچی یاشلککه باشقه بر
 شی توگلدر، بز قارتلر تجربه کورگانمز، شول
 جهتدن سز یاشلر بزگه دائما محتاج سز سزگه بزم
 تجر به لردن استفاده ایتیمک تیوشدر، سن حاضرده
 اوسه طورغان و توسیع معلومات ایده طورغان بر
 وقتده سن، اشلی طورغان ساعتلرنک آلددر،
 حاضرگه سن تریبه کنی علمکنی آرندر! انسان
 کامل اوله رق یتوش! شوندن سوک، اگرد اوزنک
 اقتدار حس فیلسهک، یاکا طور موشنی اویلی
 باشلارسن، بو طوغروسده سوز سویلرگه سکا
 ایرتیرک» دیدی. یاش بیکیت سکوت ایتدی،
 مجلسده اولانلر، بو فارتنگ سوزنی پک معقول
 تابدیله.

اسلاھیت موجبچه اصلاح ایتمک تیوش، اولگی طور موشهز ناچار، اولگی طور موش، جان وتننی تعذیبدن عبارت دیمز، اما اش گه کلسهك بالا- لرنی جفلامق تیوش توگل، ایسکیچه تر بیه قیلوق کرک، یاش یکیترلرنی آنا و آنا اختیارندن چغارو یاراماز، ایسکیچه تر بیه قیلوق کرک، عائلهلی کیمسه عائلهسن بالالرنی جفلامق تیوش توگل، ایسکیچه ترکک ایتمک کرک، قارنلرنک اولگی عادتلرنی تاشلامق ینه ممکن توگل، ایسکیچه قالسونلر دیمز، دیهک: طور موشنی اصلاح قیلونی سوبلاوگنه ینگل، فعلیت که چغارو ممکن توگل ایکن» دیدی. محمد هادی بن عینان سعیدی.

«آنا»

اورتا یاشلی یکیت بوکا فارشو: «بن عائلهنی بالکل تاشلامق تیوش، دیهیم بلکه بنم مرادم: بالالرنی اولگیچه ایرکله بکنه اوسدرمک تیوش توگل، آنلرنی تورلی آغرلقلرنی کوناروگه و اش اشلوگه، کشیگه یاردم ایتوگه عادتله ندروب اوسدرمک تیوش، دیمکدر» دیدی.

قارچق بوکا فارشو: «یوق بالالرنی آلاهی جفلامق تیوش توگل، سن اوزک بالا وقتکده نیچوک تلاگانسن شولای اوسکانسن، حاضر بالا- لرنی مشقتلب اوسدرمک بولاسن، آنلر حاضر نیچوک تیلیر شولای اوسسونلر، صوکنندن نیچوک ترکک ایدوگه اوزلری بیلورلر» دیدی.

شول مجلسده اولان ایکنچی بر قارت:

«بن شونی بلم که عائلهلی کیمسه که طور موشنی اوزگارتوب اصلاح ایتمک ممکن توگلدر چونکه آنلرنک عائلهنی تر بیه لمک طوغروسنده اولان شغللری حسابسزدر، اشته بزم کبی قارنلرغه غنه طور موشنی اصلاح ایتمک ممکن، چونکه بزم آشاو و ایچوهم یوفلاودن باشقه شغلیمز یوق، بنم فکرچه بزمگه ایندی راحت طور موشنی قویوب عموم طوغروسنده فایغرمق، آخر عمر مزده وجدانمنزی رضاء ایدردی بر شی اشلک تیوشدر دیدی. مجلسده اولانلره بو سوزده پک اوخشاب یتمادی.

آرادن بر قارت: «سن عمرک بویینه خدمت ایتمکسن، ایندی آزارق حال جیهق کرک همده سن آلمش ییل عمر سورگانسن اولگی راحت طور موشغه عادتله نگانسن، آندن آیرلمق سکا ممکن توگل» ایدی.

ایکنچی بر قارت: «سنک برله بزمگه بر ایکی کون عمر قالغاندر، بوکا حدلی طور موشنی اصلاح ایده آلمانچاچ بوندن صوگ بولماز ایندی» دیدی. اوچنچی بر قارت: «بار مزده طور موشنی

تیل یاریشی

IV

باقچه چیلوق

باقچه چیلوق بیک فائدهلی اش ولکن بزنک ناتارلر آندی کوب فائدهلی نرسه گه کوکل بیر- میلر. کوز کونلرنده اندرلرغه کوز صالحهك ناتارلرنک آشلقلری روسلرنقندن کیم بولمای بلکه آرتقده بوله. یاز کونلرنده روسلر همیشه اوز- لرینکن آشاغانده ناتارلرنک کوبسینه آشارغه صاتوب آلورغه طوغری کیله. «بو نیگه بولای»؟ دیگان کشیلرگه شونی ایتسه سم کیله: روسلرده باقچه- چیلوق بیک آله کینکان، آنلرنک اوز باقچه لرنده یتشه: برانگی، کیندر، کابوسته هم چوگندر. بزنک ناتارلر برانگی نیده بیک آز ساچه آنسین آشارغه ده یتمی، یازلقده اورلقغه ده روسلردن صاتوب آلالر، بوتانلرن بتوفلای ساچمایلر. روسلر

آفچه فايان آلورغه كرك؟ البته آشلق صاتارغه كرك. روسلر اوزلرينك قول اشلرى ايله آفچه چيغانده بزنك قرداشلر آقتق آشلقلرنده صاتوب آفچه لرن روسلرغه بيره لر، اوزلرينه يل ايلانه. سنه يتارلك آشلقلرى ده قالمى. تاتارلرنك بازارلرده چالغى، اوراق، چباغش هم قاي برسینك فاپچق كوتاروب يورولرى يورا ككه اوت فابزماسلق نوكلدر. اكر اوزلرينك يرلرينه تيوشلى اورلقلر ساچوب يخشيفنه وقتنك باشلاسلر يا كه ياشدن علمك بلن تربيه لنسلر هنر اوگرنسلر كشى كوزينه تيللر يورماسلر ايدى، يكل كسبده تابلر ايدى. شهرلرگه بارساڭ، ير خوجهسى اسمى كوتارگان تاتار بالالرى اوسلرنده يرتق كيوملر ژاگونلرگه بارژالرغه يوك طاشبك طماق تويدررلق آفچه طابا آلمغانده يرسز يژراي بالالرى: اوستلرنده يخشى كيوم اورنك اوطورب اوستالگه طايانوب قولنده فلم يازو يازوب هم بزنك قرداشلرنى اشكه قوشبده بايوب چغالر. بوسى بزنك قرداشلرنك: نادانلق هنرسزلك هم برگه برمگانلك يمشلرى.....

«شورا» ادارهسى طرفندن:

تل ياريشى حقنده اولان مقاله لار اوشبو كلچك ديكاير باشينه قدرگنه قبول ايدلنوب، آندن صوڭ كلمشلر مسابقه گه كرمازلر.

ايسه برانگينى بيك كوب ساچو سببلى آشلق اورنينه برانگى صاطه لار آشلقلرن صاقلالير. گمان فيلايق! بر آچمنيك (۱) برانگى ساچوب اوطاب صوسيبكالب اوسترگانك توگاراك صاژينغه بر پوددن كيم چماونى هيچ كم انكار ايتماز. بس بر آچمنيك ده ۱۰۰۰ پود بوله، يل ايلانه سنه ۴۰۰ پودن آشاسه لرده ۶۰۰ پودى صاتارغه قالا. بو يللرنى بازارلرده برانگى نك پودى ۴۰ تين دن كيم بولغانى يوق. ۶۰۰ پودى قرغارتين بله صاتلسه ۲۴۰ صوم بوله. مونك بله بر يورت ايچنده يخشيفنه اوست باش توزاترگه بوله هم چاي شكره و بارچه توله ولرگه ده يتسه كرك. برانگيسى بولمغان كشى بو آفچه نى نيچوك طابارغه كرك؟ البته ايگون صاطارغه كرك؟ روسلر بافچه لرنده يخشيفنه كيندر يتكروب اورلغندن ماي چغارتالر، سوسينى صاتوب باو ايشوب هم جب جگرلب كيندر صوغوب فائده لنه لر، بازارلرغه مارجه لر طور پوشه لر چغارب صاتالر. بزنك تاتارلر شولوق طور پوشه لرنى آفچه صاتوب آلار، سوس هم باو شيكللى نرسه لرنك كيمسن صاتوب آلار. بوتان نى ايتايم؟ ايتك قاطه جاماسى بولسه جب اوچلق (۲) ده صاتوب آلار. بولارغه

(۱) باشقردلر آراسنده آچمينك ۱۰۰۰ كوادرات ساژين دن يورته .
(۲) كون نرسه سن تگه تورغان جب (دراتوا) نرنى بزنك ايله جب اوچى ديلر.

محررى : رضا الدين بن محمداالدين . * ناسرلى : محمداكر ومحمداكر راسيفلر

«شورا» اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان ادبى، فنى و سياسى مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:
№2-й СТРАНИЦЬ ОБЛОЖКИ 30 КОП.,
1 А 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЬ: Г. ОРЕНБУРГЬ,
РЕДАКЦИЯ ЖУРНАЛА „ШУРО“.

آبونه بدلى :
سنه لك ۵، آلتى آيلق ۲ روبله ۶۰ كاپك .
«وقت» برلن برگه آلوچيلرغه :
سنه لك ۹، آلتى آيلق ۴ روبله ۶۰ كاپك در .

الوشى اولاققدر . اما بونلرنى شمدى اداره ده ايكى گه ايررغه كرك اولديغدن برسینی آيروم كاغد گه كوچرتورگه ومقابله قیلورغه لازم اولادر . بو ايسه اداره ايچون تخمینا ۳۰ تین گه توشه در . ايمدی اسراف ، قانغى صورتده كوبرا كدر ؟ كوب وقت ، كوچررگه فرصت يتماديكى سببلى يومشلىرى اقتضاسينه كوره مکتوبلر ، كانتورگه ويرلوب ، مقاله هم شونده قالادر . شونك ايچون هر يومش اوزينه كوره آيروم كاغدده ياكه قايجى ايله كيسوب آيروم آلورلق اولورغه تيوشلى .

○ عمر القراشى افندی گه : «شورا» محررينك «وقت» مطبعه سندن باشقه مطبعه لر ايله مناسبتى يوقدر ، معذور بيوره سز .

○ «تيل ياريشى» حقنده اولان مقاله م نيچون بو كون گه قدر باصلمادى ؟ ديه صور اوچى افندی گه : آوغوست آينده آلتمشلرنك باصلوب بتديكلرى يوق . سزنگ مقاله كز ايسه سنتابر آخرنده كلمشدر ، نوبتى يتديكنده شايد درج اولنور .

عبد الكريم افندی سعیدی گه : مقاله كز آلندی ، نوبتى ايله باصلنور .

○ ترجمان بهرام بك دولتشايوف جنابلرينه : «تيل ياريشى» حقنده سزدن مقاله آلتمادى ، اما مخمستگز ، زمان مساعد اولنمادىغى سببلى باصلميه چق در .

○ خيوه ده ل . ح . افنديگه : مکتوبكز اوز وقتى ايله باصلور .

○ جغرافيه گه ابن فضلان ايله ابن بطوطه دن باشقه خدمت ايدوچى اسلام عالمى اولمشمى ؟ ديه سؤال ايدن افندی گه : پك كوب ، بونلرنك مشهورلرى مجموعه مزده نشر اولنه چقدر ، سز آنچق هر عددنى مرتب اوقوب وارگز !

○ قارى عبد السميع افندی گه : مقاله كزنگ خلاصه سى طبع اولنور .

○ كلیم الله افندی گه : عبد القيوم الناصرى مکتوبندن اولان نسخه نى شايد كاغد اسراف اولمقدن احتياط يوزندن ، «تيل ياريشى» نك ايكنچى طرفينه نقل ايدوب يبارمشسز . درست ، بونده كاغد اسراف اولمق احتمالى وار ، لكن بو اسراف ، پك كوب اولسه بر تيندن دورتنچى

ايفيدرا

قوزميچ نباتى

قورى سزلاو ، آش باتماو ، فان آزلقدن فائى بيره تورغان بر شفالى نبات بولغانى ايچون بزنگ روسيه ده هم چيت ملكت لرده ده استعمالك در . بور

اورمانندن نامرى ، چاچك هم اورلقلىرى ايله برگه جيولمش اياك يخشى صورتلى قاروبقه ده بولنوب قداغى بش سومدر . ايكنچى صورتلى اوچ سوم ، اوچونچى صورتلى بر سومدر . ۱۸۹۶ نچى يلدن بيرلى ايفيدرانى يوروب تورامز . اياك كوب بيرگانمز برنچى صورتدر .

آمريسنز : г. Бузулукъ, Самар. губ., В. Вагалоу.

شَرِّقٌ كَمَا بَحَثْنَا فِيهِ
صِيَاغِي : أَحْمَدُ إِسْحَاقِي
أَوْ شَرِّقٌ شَهْرَانِدَا
نَهْ تَأْسِي ١٩٠٦

مفصل «اسامى السكتب» بوش يبارلور،
برمقدار زاداتكه يبارلسه زاكانك قالغانى
نالور ايله يبارلور. زاداتكه يباروچيلر:
پيريوود ايله آچه يباررگه تيوشليدر.
مارفه قبول اولنماس. زاداتكه سز نالور ايله
يبارلماس. پوچته مصارفى آلوچيدن.

آدرس: Орскъ, Оренб. губ.,
Ахмеду ИСХАКОВУ.

«معجم البلدان» ياقوت حموى نك مشهور اوشبو عزيز اثرى اون جز اولوب اجزاء
اولارق ١٦ صوم؛ عادى جلد ايله اون جلدده ١٨ صوم ٥٠ تين. اعلا جلد ايله
اون جلدده ٢١ صوم.

«اعلام الموقعين عن رب العالمين» مشهور ابن القيم الجوزى نك اوشبو اثرى بيوك
قطعه ده نفيس صورتده باصلدى. اوچ جز اجزاء ٦ صوم؛ ايكى جلدده عادى
جلدى ٦ صوم ٥٠ تين؛ ايكى اعلا جلدده ٧ صوم ٣٠ تين.

«المختصر في اخبار البشر» مشهور ابو الفداء تاريخى دورت جز اجزاء ٣ صوم؛
ايكى اعلا جلدده ٤ صوم.

«تاريخ التمدن الاسلامى» اوشبو مشهور ومهم تاريخ بيش جز دن عبارت اولوب
حقى ٨ صوم ٥٠ تين.

«تاريخ الامم والملوك» ابو جعفر محمد ابن جرير الطبرى نك اوشبو اسمده گى مشهور
تاريخى ١٣ جز دن عبارت اولوب اجزاء حقى ٢٠ صوم؛ اعلا جلد ايله آلتى جلدده ٢٤ صوم.

«ميزان الاعتدال في نقد الرجال» للذهبي اوچ جز حقى ٥ صوم.
«الاصابه في تمييز الصحابه» مصرده مرغوب و نفيس روشده سكر جز اوزرنده
باصلدى حقى ١٢ صوم.

«الفصل في الملل و الاهواء و النحل» هاشمى: «الملل و النحل لابن حزم»

اوشبو كتاب بيش جز اولوب ايكى جلدده حقى ٣ صوم ٨٠ تين.

«روس-ژاپون سفرى» روس-ياپون محاربه سينه دائر غايت مفصل ومهم معلوماتنى
جامع بولغان اوشبو كتاب ١٦٠٠ صحيفه دن عبارت اولوب اوچپوز قدر رسم و صورتلر
ايله بيش جلدده باصلدى. غايت اعلا جلدلر مزين اولوب بيش جلدى براكك ١٢ صوم ٥٠.

«عقيدده» ابتدائى مكنبلر ده ١ نچى صنفى بالالرينه اوقتمق ايچون ترتيب ايدلمش اوشبو كتاب
٢ نچى مرتبه «شرق كتابخانه سى» مصارفى ايله باصلوب چقدى. مؤلفى رضا الدين افندى
فخر الدينى حضرتلر يدر. مكنب اداره لرينه ومعلم افنديلره توصيه اولنور حقى ٦ تين.

